

Grafikai Szemle

Havi folyóirat a grafikai iparágazatok számára.

Tartalom: Borítékunk és mellékleteink. Tótfalusi Kis Miklós életfolyása és működése, Lengyel Sándortól. (Befejező közlemény.) Krausz Soma új forma-szorító szerkezetéről. Nemzetközi grafikai kiállítás a Múcsarnokban. Egy kis elme-futtatás a nyomtató-festékekről, —r —ő-től. (Befejező közlemény.) Nyomatósajtóink alkalmazhatóságának határai. Könyv-ismertetés és egyéb apró közlemények. (A Pesti Könyvnyomda R.-T. mérlege. Az Első Magyar Betűöntőde R.-T. mérlege. Szakkiállítás és szakfőolvasás Győrött. Peidl Gyula szerkesztette új közlöny. Kirándulás a budafoki Lorilleux-gyárba. Magyar gyártmányú hatalmas rotációs. Reklám az északamerikai temetőben.) Jegyzőkönyvek s más hivatalos közlemények. Meghívó a Szakkör rendes évi közgyűlésére. A Könyvnyomdászok Szakköre titkárának jelentése az 1908-iki évről. Pénztári jelentés az 1908-dik esztendőről. A vidéki tagsportok pénzküldeményel. A leltárosok jelentése az 1908. esztendőről. Választmányi ülés 1909 február hó 19-én. Szakkörünk legközelebbi (februári) havi ülése. Tagsági járulékok a múlt hóban. Tagsági forgalom 1909. évi január havában. Pénztári kimutatás 1908 jan.—dec. haváról. Pénztári kimutatás 1909. január haváról. Kedvezményes színház- és fürdőutalványok. Főhívás Körünk vidéken dolgozó tagjaihoz. A tag szórakozási alkalmak körhelyiségünkben. A Könyvnyomdászok Szakköre pályázata. Az idényjegy használhatása házi estélyeken. A múlt évi Grafikai Szemle bekötési táblája. Kondícióbeli változások pontos bejelentése. A Szakkör vidéki pénztárosainak figyelmébe! Fotografus kedvezménye tagjaink részére. A Grafikai Szemle hirdetéseinek szabott árai. Hat melléklet. Hirdetések.

Borítékunk és mellékleteink.

E havi füzetünk borítékát *Szabó István* szaktársunk tervezte, s Révai és Salamon kitünő hűrű nyomdája nyomtatta ki. Ez a borítékunk is a Nyomdászati Tanműhely égisze alatt készült. Szinte próbaképpen egy eddigelé alig alkalmazott színhatást mutat be. A kék vonalzat egységes négyyszögge vonja össze a kolumna képét. Bárminő egyszerű is a munka, a maga puritán sorcsoportosításával fölkölltheti minden a klasszikus szépségre törekvő nyomdásznak a figyelmét. Egyszersmind egy kis szelítő ez a boríték a Tanműhely oktatási menetéből is; a folthatásra való törekvésnek egy jó szemléltető példáját mutatja be.

Olvasóink hat mellékletet találnak ebben a füzetünkben. Kettő közülök a Bercsényi-nyomdában készült, még pedig egy kiváló iparművészünk, Galamb József terve nyomán. Nevezett iparművészünk a könyvkötő mesterséget tanulta, s aztán a kormány támogatásával szorgalmas hallgatója volt a lipcei akademiának. Mind a két melléklet tipikus példája a művészek körében ma uralkodó nyomdászati fölfogásnak. Az egységes hatásra való törekvés dominál önáluk, s ez megnyilvánul mind a két mellékleten. E tekintetben a nyomdász-ember kétségtelenül sokat tanulhat belőlük. A két mellékleten látható vignettákat szintén Galamb úr rajzolta, sőt mi több: ő maga véste azokat fába. — Van aztán egy mellékletünk a Révai és Salamon féle nyomdából. A herendi porcellángyár kiállításának meghívója ez, s a Tanműhely egyik szorgalmas hallgatója, Hollóssy János volt a tervezője. Maga a szedés-kompozíció ilyenformán szintén félig-meddig a Tanműhelyben készült. — Egy negyedik mellékletünket a budapesti Szent-László-

nyomda nyomtatta, s a derék művezető, Stalla Márton szaktársunk volt a csinálója. — Aradról is érkezett egy mellékletünk. Eibenschütz Adolf volt a szerzője és Gábriel György a nyomtatója. — Utolsó mellékletünk a Pesti Könyvnyomda Résvénytársaság nyomdájából való. Szedésmunka. Schmidt János szaktársunk szedte, s Bauer Ferenc művezető nyomtatta.

Az itt említett szedésmellékletek valamennyie részt vesz lapunk mellékleti pályázatán. — A Grafikai Szemle e pályázata havonkint megismétlődik 30—30 korona pályadíjjal, amely összeg minden körülmények közt kiadatik az illető hónapban megjelent mellékletek legjobbjának. A pályázatokon csak olyan munkák vehetnek részt, amelyek a szedési elem is kellően képviselve van. Pusztán rajzok beküldésével tehát nem lehet pályázni. A pályaműveknek már okvetlenül valamely célra kellett kinyomatniok, s a Grafikai Szemle számára egyszerűen továbbnyomatniok. Ennek biztosítása okáért az ilyes mellékleteknél csak a papirosnak az árát térítjük meg.

Az egyes hónapokra eső pályázatokon mindazok a mellékletek vesznek részt, amelyek az illető hó 20-ikáig szerkesztőségünkhöz beérkeztek, illetőleg a vidéken póstára adattak. Később föladott mellékletek a következő hóra maradnak. Példányszám 2050. Korrekturának előzetes beküldése fölösleges, a papirosról szóló számla a küldeményhez melléklendő. A pályaműveket a Szakkör szakbizottsága havonkint bírálja el. Az e hó 20-ikáig beérkezett mellékleteket március hó elején fogja elbírálni Körünk szakbizottsága. A bírálati jelentést ennél fogva természetesen csak jövő havi füzetünkben olvashatják olvasóink.

Tótfalusi Kis Miklós életfolyása és működése.

(II.) Tótfalusi Kis Miklós hírneve akkora lett, hogy még a zárt Vatikánba is eljutott. IX. Ince pápa szintén Kislé rendeli meg a vatikáni nyomdának betűit. Művészeti ügyességének híre hazájába is eljutott, s ekkor írja Bethlen Miklós e biztató sorokat: »Csak lopd el Hollandiának mesterségeit, s csináljunk Erdélyből is egy kis Hollandiát, míg mind nékem, mind néked egy-egy tonna aranyunk léssen.« — Külföldi tartózkodásának kilencedik évében szívét megszállotta a honvágy; erős vágya volt viszontlátni azt a hazát, melynek nevét minden este imájába foglalta, hallani akarta szavát, mely oly hivatogóan édesgette magához, meg akarta tanítani honfi-társait írni s olvasni, el akarta árasztani e kis országot könyvekkel, mely ebben oly igen szegény volt. Ideális lelke előtt az a szent cél lebegett: amit tanult a messze külföldön, azt idehaza, honfi-társainak a javára is értékesítse.

Szegény, naiv könyvnyomtató, te nem vetted észre, hogy Magyarország nem a művelt Hollandia, Magyarország osztrák és török járom alatt nyög, Magyarország kebelét politikai és vallási villongások emésztik. Te nem vetted figyelembe, hogy törekvéseidet itthon nem értékelik, munkádnak becset nem tulajdonítanak; személyedet sárral dobálják, jellemedet bemocskolják, törekvéseidet nagyravágyásnak tekintik.

Ideális lelke, érző szíve csak haza vágyott. Azért megvásárol egy csomó könyvet, fölpakolja betűkészletét és a legszükségesebb eszközöket, továbbá még háromezeröttszáz bibliát és négyezeröttszáz új testamentumot, fölösleges pénzét kiosztja az ott tanuló magyar deákok között, s az 1689-ik év őszén nagy csomaggal és még nagyobb reménnyel útnak indul.

Útja Lengyelországon vezetete keresztül, hol nagy csapás érte. Ugyanis egy lengyel főúr, kinek birtokán vonult keresztül gazdag terhével, átkutatta holmiját, s megakadt szeme az Aranyos Biblián. A lengyel főúr úgy látszik nem tudott jól olvasni, mert az »aranyos« szót »áriánus«-nak olvasta, s azt gondolta, hogy az áriánus hitfelekezet bibliát akar Lengyelországba becsempészni; ezért az egész bibliát lefoglalta, a vásárolt könyveket pedig elkoboztatta. Kis Miklós ilyenformán meg volt fosztva legdrágább kincsétől, melyért majdnem egy hosszú évtizedet dolgozott. Hiába emelt szót ez ellen a lengyel királynál, nem ért vele semmit, mert a király hatalma, mint a nyugvó napé, már alkonyatját járta. Már majdnem kétségbe esve, minden reményét elvesztette. De ha a véletlen szerencsére valamikor szüksége volt, most érkezett a legjobb időben. A hegyek közül rablók támadnak az urodalomra, s elpusztítanak majdnem mindent. A lengyel főúr azt gondolta, hogy ezeket Kis Miklós hívta az elfoglalt bibliák miatt, s miután Kissel megígértette, hogy többet nem küldi rája a haramiákat, a bibliákat visszaadta. De a többi, Hollandiában vásárolt s jobbára igen értékes művei mind odavesztek.

Útját azért boldogan folytatta hazafelé. De a pénze egyszer csak elfogyván, embereit nem tudta fizetni. Azért elhatározta, hogy bibliáit értékesíteni fogja. Még Amsterdamban úgy számitott, hogy a bibliákat jó olcsó árban fogja eladni. Az új testamentom árát, mely azelőtt egy arany volt, két aranyra, a díszes zsoltáros könyvét tíz sustákra, az egyszerűét hetvenöt pénzre szabta. A papoknak és tanítóknak még olcsóbban, félárban fogja adni. De hiába teszi bibliá-

ját oly olcsóvá, mint »Salamon az ezüstöt Jeruzsálemben«, úgy Kassán, mint Debrecenben rossz vásárló volt, annyira, hogy alig telt ki belőle az énnivalóra. »Mert ez a nemzet semminek limitált árához nem szokván, nem állhatja, hogy mégis el ne kunyoráljon benne. Úgy, hogy ha a bibliát két pénzen adnám, mégis a magyar egy pénzen kérné.« Minden reménye most már csak pártfogóiban volt. Elment Telekihez, ki ritka vendégét a legszívéliesebben fogadta, kikérdezte multját és jövőre vonatkozó terveit, s hogy útját folytathassa, száz bibliát vett meg, darabját öt forintjával. — Ötszáz forinttal kebelében útját Kolozsvár felé veszi, mert nyomdafelállításra az erdélyi részekben ezt találta legalkalmasabb városnak.

Ebben az időben Kolozsvárt a református egyháznak két nyomdája volt. Kis Miklós a harmadikat akarta fölállítani. Szándékáról lebeszéltek, s ajánlották neki, hogy vegye át a református egyház nyomdájának vezetését. Kis Miklós pontokba foglalta, hogy mily föltételek mellett hajlandó a nyomdákat átvenni: Mentsék fel őt és segédeit az adótól, lakásához katonákat ne szállásoljanak, tekintsek őt is egyházi személynek, mert megvan úgyis a papi képzettsége, végre pedig engedjék meg, hogy a nyomda kopott betűit ujjal cserélje föl. Mindent megígértek neki.

Biztos pozícióba érezvén magát, — eddig még a családalapításra sohasem gondolt, habár Amsterdamban egy igen gazdag hölgyet ajánlottak feleségül, de neki ez nem tetszett — most már a nősülésre is gondolt. Az ideje is eljött, mert már negyven-éves volt, s e szándékát még jobban megérlelte benne Pataki István kolozsvári tanár, ki őt imígy biztatta: »Meglátja kegyelmed, hogy ha megházasodik és így látják kegyelmednek valósággal a haza szolgálatjára való itt maradó szándékát: ki szekér búzát küld, ki hordó bort, ki verő disznót, ki tömlő túrót kegyelmednek, úgy hogy helye sem lesz, hova tegye.«

Így hát nőül vette Székely András nemes ember leányát, Máriát, kivel boldog családi életet élt, melyből két gyermek is született: Annuska meg Juci.

Most már egész komolyan hozzáfogott a munkához. Az egyház két nyomdáját egybeolvasztotta és a felesége házánál állította föl, melyre emeletet is húzatott, hol az öntömühelye volt. Körülbelül két esztendőtt vett igénybe az építkezés. Azután ő és segédei oly szorgalmasan dolgoztak, hogy kilenc év alatt mintegy száz különféle könyvet nyomtatott és adott ki, melyek közül nem egy tekintélyes nagy munka, mint Verböczi Tripartituma, az Approbate Constitutiones, a Compilatae Constitutiones, Ember Pálnak Szent-Siklusa, Hallernek Hármass Históriaja, Zieglernek Fő Jóról c. könyve, s több héber nyomtatvány.

Kis Miklós mindenben követte Estienne, Frobenius és Plantin példáját, kik nemcsak könyvnyomtatók, hanem tudósok is voltak. Lelkiismeretét bántotta, hogy ahány mű, ahány író: annyiféle helyesírás. Tanulmányozta Pázmány Péter, Szenczi Molnár Albert, Geleji Katona Ábrahám, Medgyesi Pál, Apáczai Cseri János, Hegedüs János munkáit, s ezekből állapította meg a helyesírást, melyet oly jónak tartottak, hogy nemsokára a többi könyvnyomtató is átvette. Csodálatosképpen az ő helyesírási rendszere a maihoz legközelebb áll. Mielőtt valamely munka kiszedéséhez hozzáfogatna, előbb átolvassa az egészet, s nemcsak

a helyesírás, hanem az értelemhibákat is kijavította. *Mentsége* 71. lapján írja le, hogy Pápai Páriz Ferenc Bethlen Elek felett tartott halotti beszédét nyomtatva, a címet többször átolvasta, de értelmet nem tudott neki adni. A cím így hangzik: »Uri nemzettel és azt virtusokkal nyomozó« stb. Észrevette, hogy innen egy fontos szó kimaradt, mit így javított ki: »Uri nemzettel fénlő és azt virtusokkal nyomozó« stb. Így több értelmi hibát is kijavított, ugyancsak Pápai munkáiban, mert azt tartotta: legyen bármily tudós is az író, egy szorgalmas vagy más körülmény közbejötté a figyelmét elvonhatja, s hibát követhet el. Pápai a javításokért nem hogy neheztelt volna, hanem még így kiáltott föl: »Bezzeg az ilyen tipográfust szeretem én!«

De voltak olyanok is, kik sértve érezték magukat az ilyen javításért. Hogy is ne, egy egyszerű könyvnyomtató korrigálja meg a tudós író munkáit! Ilyen érzékeny emberek voltak: Szathmár-Némethi Sámuel, Szathmári Pap János, Csepregi Turkovics Mihály professzor urak. Kis a javítással azért nem hagyott föl, »mert többet ér, ha kilencenkilencet kijavít, mintha egyet ő csinálna«. — 1689-ben Verbőczy Tripartitumát magyar és latin nyelven újból ki akarták adni. Azért kérte még a szedés megkezdése előtt Kis a kormánytanácsot, hogy a hibákat előbb javítsák ki. Válaszul azt kapta, hogy nincs idő reá. Hozzáfogott tehát ő, s a nagyobb hibákat kijavította maga, mert néhol vagy a latin vagy a magyar fordítás nem volt helyes. A Molnár Gergely féle latin nyelvtant pedig teljesen átdolgozta. Az időközben belekerült szükség-telen bővítéseket kihagyta, s helyettük másokat írt. Miután készen volt ezzel is, így nyilatkozik: »Merem mondani, hogy soha akkurátább grammatika református magyar kezében nem volt.« — Az ábécét meg-bővítette, Cordernek Centuria-jához, Alsted Henriknek Rudimenta linguae latinae-jéhez pótlékokat írt, s tetemes hibáitól tisztítja meg. Megtoldotta az Asszonyokról c. munkát, a Tárház Kulcsa címűt pedig imádságokkal bővítette meg, melyeknek legnagyobb részét ő írta.

Kis Miklós kitünt mint deák, énekes, szónok és tanító, ortografus, revizor, de kitünt még mint író is. Munkáit egész bátran fölhasználhatjuk, mint történeti forrásokat, melyből az akkori kor iparát, kereskedelmét és kulturáját megállapíthatjuk. Nevezetesebb munkái: *Siralmas panasza Istennek Kolozsváron fekvő nagy haragjáról*; az *Apologia Bibliorum*; továbbá *Misztótfalusi Kis Miklósnak maga személyének, életének és különös cselekedeteinek mentsége, melyet az irigyek ellen, kik a közönséges jónak ez iránt meg-gátlói, írni kényszerítettet Kolozsvárt, 1698-dik esztendőben.* — *Siralmas Panaszában* azt a nagy szeren-cséltenséget írja le, mely 1697-ben, május 6-ikán Kolozsvár városát érte. Az egész mű versben van megírva. Kéri benne a népet, hogy hagyja el bűneit, térjen Istenhez, mert a rossz termés, sáska, hideg, szárazság figyelmeztetés volt, de nem használtak, azért:

Tűzzel jöve reád,
Kolozsvár, és hozzád
Ostorával nyúla.
Minekutána már
Egynehány nagy csapás
Tenéked nem használta:
Olthatatlan tüzet,
Láng-, füstfergeteget
Utcáidon gyulaszta.

Versei könnyedségük és lendületességük miatt olyan népszerűek lettek, hogy a nép azokat szerte énekelte,

s még a méltóságos asszonyok is úgy tudták, akár a Miatyánkot. Hogy a nép megjobbulása minél sikere-sebb legyen, hozzácsatolta még a *Könyörgő Éneket*.

Mindez a papok kötelessége lett volna, de ahol tenni kellett, Kis mindig első volt. Kisnek nemcsak ezt, hanem minden cselekedetét irigyei a legrosszabb szemmel nézték, s elhatározták, hogy ahol csak lehet, ártanak neki. Munkáit ócsárolták, személyét sértették.

1697 februáriusában gyászünnepet tartottak Keresden, az 1696-ban elhunyt Bethlen Elek tiszteletére. A gyászszertartás végzésére meghívták Kolozsvárról Szathmár-Némethi Sámuel, Csepregi Turkovics Mihályt és még valakit. Kis Miklós is hozzájuk csatlakozott, mert úgy vélte, hogy egy nyomdaalapítónak a gyászünnepén ő is részt vehet; máskülönben is a kormányzóval itt valami ügyben beszélni akart volna.

Ez az új valóságos Golgotha volt számára. Sasok karmai közé került a bárány. Egyik azt mondja: »Énnekem, Istennek hála, Jansonius nyomtatta bibliám vagyon.« A másik: »Én szert nem tehettem mindedig arra, hanem ezzel kell túrnóm.« Harmadik: »Énnekem is vagyon ugyan, de a hét esztendőtlől fogva én bizony nem is olvastam.« És ezt jelenlétében kellett hallania! »Melyiknél mi lehetett ellenem mérgesebb szó?« »Mind a két hazára támaszkodom, hogy ha nem nagy, éngem fojtogató méltatlanság volt-é szemembe olyakat hallanom.« A bibliát ócsárolták, melyért egészségét, nyugalmát, pénzét, szabadságát és mindenét föláldozta, s mely nevét halhatatlanná tette; ezt ő válasz nélkül nem hagyhatta.

Amint visszajött, még az éjet is fölhasználta, s választ kinyomtatta ily címmel: *Apologia Bibliorum*. Benne leírja ellenségei irigységét és rosszakaratát. Majd áttér bibliájára; elmondja: mi készítette arra, hogy azt javítva adja ki, mily hibákat találtak a Janson-féle kiadásban. Egy másik fejezetben elmondja, hogy miért változtatta meg az írásmódot; ennek ilyen címet adott: *Ratiocinationem de orthographia eo modo instituenda*, s egész bátran mondhatjuk, hogy ez Kisnek a legjobb munkája. Összefoglalja benne nyelvészeti és helyesírási tudását, szabályt állít föl, meghatározza a magyar nyelv törvényeit, s ezzel oly munkát adott kezünkbe, amelyen a mai magyar helyesírásnak az elveit építették föl.

Munkájának megvolt a hatása. Ellenségei nem hogy elhallgattak volna, hanem mesterségét is el akarták venni, személyét és becsületét sértették, »hitván vas-müves«-nek nevezték. Kis Miklós e méltatlanságokat tovább már nem tűrhetvén, bepanaszolta irigyeit a püspöknek, ki mind a két fél kihallgatása után Kist ártatlannak találta és a vád súlya alól fölmentette.

A püspöktől hazajöve, Szathmár-Némethi az egész városban elhíresztelte, hogy az ő jelenlétében Kis szólni sem mert, hanem mikor már eltávozott, akkor vádaskodott ellene. Kis ez aljas rágalom ellen még egyszer a püspöknél keresett orvoslást, de most csálódott, mert rosszakarói oly meggyőződéssel tudtak hazudni, hogy Kis ezen elámulva, szóhoz sem tudott jutni. E mocskot becsületes és érzékeny lelke nem tudta elviselni. Hogyan mossa le nevéről e szenny-foltokat? Tollal még mindig diadalmasan került fölül, most is ahhoz fordult. Ilyen körülmények között jött létre a fent említett *Mentsége*, melyet magyar nyelven írt, hogy a nép is megértse. Leírja ebben, hogy míg külföldön volt, milyen jól ment dolga, de a hazaszeregete sas-szárnyakon hozta haza; ő önzetlenül csak a népének, tehát hazájának és a kulturának akart szolgálni, s jutalom helyett irigység és gyűlölet

jutott osztályrészül. Harmincnyolc pontban felel meg irigyeinek. Példákkal, adatokkal, tanukkal akarja meggyőzni rosszakaróit. Ezzel a munkájával önélet-íratot adott, melyből megismerhetjük az egész életét. Tárgyilagosságáért és őszinteségeért e munkáját mint történelmi forrást használhatjuk föl. Ha e munkája nem volna meg, életéről alig tudnánk valamit, mert halála után ellenségeinek volt gondjuk arra, hogy minden rája emlékeztető, életére s működésére világosságot vető tárgyakat megsemmisítsenek. Bizonyítja ezt az is, hogy Enyedi István nagyenyedi professzornak Kis Miklós fölött tartott halotti beszédéből ép azok a lapok vannak kitépve, melyekből valamit megtudhatnánk felőle. Mentsége óriási port vert föl, és ellenségei nem hogy elhallgattak volna, hanem kivitték még azt is, hogy az 1698. évi június 13-án tartott nagyenyedi zsinaton Kisnek a Mentségében elmondottakat vissza kellett vonnia, s nyilvánosan bocsánatot kérnie, a *Retractatio*-ját nyomtatásban kiadnia.

A sok szenvedés, gond és szegény megtörték Kis munkaerejét; 1699-ben szélütés érte, testileg nyomorék lett, de szelleme az 1702-ben bekövetkezett haláláig ép volt, hogy annál inkább érezhesse az élet terhét.

Teste már rég elporladt a kolozsvári temetőben, de műve: az fönmaradt. Ha szenvedéssel tele életben nem ismerték el az ő nagyságát, ismerjük el mi, az utókor, s emlékezzünk meg kegyesen arról a férfinőről, aki honszeretetében fölcserélte külföldi boldogságát, hírét, nevét hazájabeli méltatlanságokért, akinek törekvő lelke, ambiciózus jelleme könnyes szemmel nézte, hogy hazája műveltség dolgában milyen messzi áll a külföldtől, s aki szilárd jellemével, vasakarátával keresztül akarta vinni azt a nagy, ideális eszméjét, hogy a paraszt is tudjon írni és olvasni. Nem kímélte magát, sem pénzét, sem vagyonát. Bibliáját olcsón adja, hogy a szegény is megszerezhesse, a nagy ábécés könyvet ingyen osztogatja, csakhogy célját elérje. Fürkésző elméje látja, hogy a magyar nyelvet mindenütt mellőzik; hevesen agitál

minden vonalon, hogy az iskolákban a tanítási tárgyakat lehetőleg csak magyar nyelven adják elő.

Egy könyvnyomtató a sötétben világító gyertyával választotta embléme-jeül, körülötte ezzel a fölírással: »Másoknak a világításában emésztődöm el.« E jelmondat senkire sem illik jobban, mint Misztótfalusi Kis Miklósról, aki egész életét a folytonos testi és lelki munka között föltá; ki mielőtt bibliáját ki nyomtatná: összehasonlítja más nemzetbeliekkel, és csak azután nyomtatja ki úgy, hogy a külföld méltó csodálatát vonta maga után. — Költő volt, kinek verseit a nép szerte énekelte; teológus, ki egyházi beszédeket ír; jó énekes, ki a népet helyes éneklésre tanítja; nyelvész és ortografus, ki saját tanulmányai alapján nézeteit beleviszi a magyar helyesírás történetébe, s azokat kiadványaiban következetesen alkalmazza; ügyes betűmetsző, ki kitűnik Amsterdam híres könyvnyomtatói között, akiért vetekedett Angol-, Német-, Francia-, Lengyel- és Svédország, akit fölkeres Medici Cosimo és a római pápa, aki Törökország első nyomdáját rendezi be, aki latin, görög, héber és georgiai betűvel a magyar nevet és dicsőséget oly messze vitte, hogy Ázsiától Angolország partjáiig visszhangzott. Művelődéstörténetünkben tüneményszerű alak, aki epokáljs működésével új korzakot alkotott; munkálkodásáért nem várt semmi elismerést, semmi jutalmat; amit tett, azt honszeretében tette. Bod Péter őt a mesebeli fönix-mndárról »Erdély phénix«-nek nevezi, mint amely ötszáz esztendő múlva poraiból ismét dicsőségesen föltámad.

Hálánkat e nagy férfiú iránt még nem róttuk le, de egy nagy adósságot törlesztett Kolozsvár szabad királyi város tanácsa, mikor elhatározta, hogy Kis Miklós nevével utcát nevez el. S most neve ott díszleg Kolozsvár homlokán; a fönix-madár már kétszáz esztendő múltán föltámadt, s hirdeti azokat az eszméket, melyeket életében nem tudott keresztülvinni, mert a korát megelőzte. — Vigyük keresztül mi!...

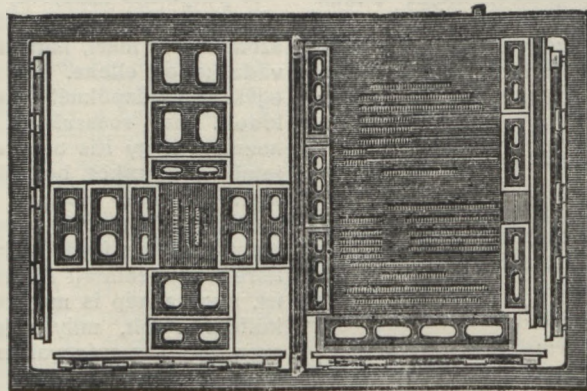
(Vége.)

Lengyel Sándor.

Krausz Soma új forma-szorító szerkezetéről.

Mult havi füzetünkben már jeleztük, hogy derék kollégánk, *Krausz Soma* jelentékenyebb szaktalálmánnyal lépett elő. Most alkalmunk van a találmány lényegéről egy hozzánk beküldött prospektus nyomán bővebben szólni, s a találmány tárgyát három jól érthető ábrával illusztrálni.

Minden gépmester arra törekszik, hogy a nyomtatásra szánt formát minél egyszerűbben, jól és biztosan szoríthassa össze. A jelenleg használatban levő formaszorító szerkezetekkel — alapuljanak bár a csavaroszerű feszítés, az ékszerű szorítás vagy a nagy fokozatokban emelkedő és aránylag nagyobb mozdulatokat előidéző karikák rendszerén — az egyenletes és pontos összeszorítás majdnem lehetetlen.

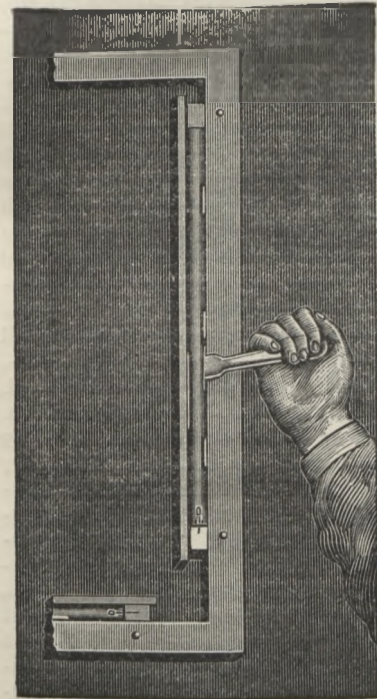
»Matador« keretű Krausz Soma új formaszorító szerkezetéhez.

Az eddigi formaszorító eszközök mindig csak egy csekély részükkel hatnak a szedésre, ami a legnagyobb óvatosság mellett is lehetetlenné teszi a forma egyenletes összeszorítását, s így a forma meg nem szorított része természetesen enged a derékszőgöböl.

Leginkább kényes regiszterű formáknál mutatkozik az eddigi szorító készülékek hiányossága, s akárhányszor csak a gépmester kinos vesződségével lehet a bajon — de csak némiképp — segíteni.

A Krausz Soma által föltalált »Matador« formaszorító készülék a főnebb elősorolt bajokat megszünteti. Ez a formaszorító készülék alig fél milliméteres mozdulatokban hat a formára, még pedig egyenletes és egyidejű feszítéssel akkor is,

ha a keret egész szélességére vagy hosszára kiterjed a forma, a nélkül, hogy a szedés csak egy hajszálnyira is elhúzódhatnék. A szerkezet tulajdonképpen szorítópontjai, melyekből a szorítás

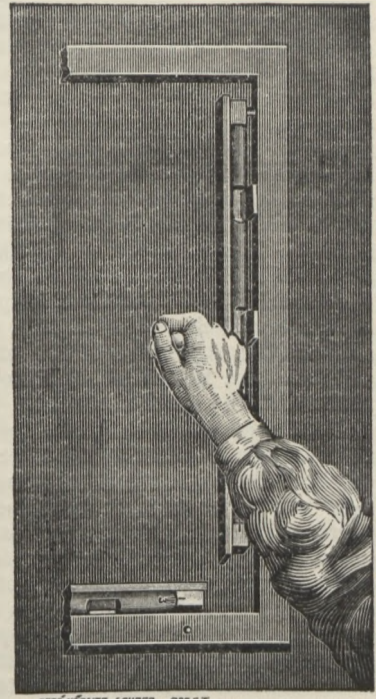
A »Matador« nyitva.

ján történik, s az egész terület egyszerre van egyenletesen be- vagy kizárva. A forma összeszorítása és fölnyitása így úgy szólván pillanatok alatt történik.

A »Matador« egy fixaméterrel van ellátva, amelynek különösen kényes regiszterű formáknál nagyon

fontos a szerepe, mert ezen a mindenkori feszítés félmilliméteres közökben pontosan leolvasható, s így a formában végzendő korrektúra, klisé-csere avagy formaváltás esetén ez a formaszorító szerkezet az előbbi feszítésre mindenkor pontosan visszaállítható. A »Matador« szerkezete rendkívül egyszerű s nélküli a kényesebb alkotó részeket, minél fogva kopásnak alig van kitéve. A szerkezet feszítést végző részei acélozottak és általán olyan kis megerőltetésnek vannak kitéve, hogy kopásról évtizedek után sem lehet szó. — Mindezt a sok jó előnyt röviden összefoglalva, tán épenséggel nem túlzott a szerkezetet árusító Pusztafi R. és Társa cégnél az az állítása, hogy

Krausz Soma »Matador«-a a legtökéletesebb formaszorító szerkezet, s az eddig használatban levőket teljesen elhomályosítja. A mellett a szerkezet ára is viszonylag elég olcsó, s így teljes meggyőződéssel ajánlhatjuk minden könyvnyomtatónak a figyelmébe.

A »Matador« zárva.

Nemzetközi grafikai kiállítás a Műcsarnokban.

Minálunk eddigelé még nem látott arányú grafikai kiállítás nyílt meg a városligeti Műcsarnokban. Magyar, angol, francia, német, osztrák, olasz, skandináviai, amerikai, orosz és japán grafikus művészek küldték el oda műveik legjavát, hatalmasan dokumentálva véle a grafikának a művészetben s az életben való nagy jelentőségét. Hónapokra kiterjedő tanulmányi anyagot adhat ez a tárlat nemcsak a művészetkedvelőknek és hivatásos művészembereknek, hanem az egyszerű munkás-embereknek is, akik mindennapos munkájuk közepette szintén sok esetben valóra válthatják ottan szerzett impresszióikat.

Nem föladatunk, hogy kritikát mondjunk a tárlaton látott sok grafikai munka fölött. Annyit azonban kijelenthetünk, hogy szaktársaink az angol modernebb mesterek munkáiból tanulhatnak legtöbbit. Bár a magyar e nembeli munkák alapos megfigyelése révén is valóságos kincsés bánya tárulhat a mesterszedő és a színes nyomtatással foglalkozó gépmester elé.

A kiállítás arányairól megközelítő fogalmat adhat már maga az is, ha a következőkben röviden elősoroljuk a tárlaton részt vett magyar művészek leg-

kiválóbbjait. Szép munkákat láttunk ott például a következő mesterektől: Barabás Miklós, Brocky Károly, Markó Károly, Zichy Mihály, Mészöly Géza, Liezen-Mayer, Paál László, Keleti Gusztáv, Munkácsy Mihály, Ligeti Antal, Lotz Károly, Eisenhut Ferenc, Böhm Pál, Bihari Sándor, Székely Bertalan, Benczúr Gyula, Deák-Ebner Lajos, Horovics Lipót, Vágó Pál, Roskovics Ignác, Mednyánszky László báró, Kémény János, Körösfői Kriesch Aladár, Wagner Sándor, Tull Ödön, László Fülöp, Glatz Oszkár, Katona Nándor, Simay Imre, Edvi-Ilés Aladár, Mendlik Oszkár, Neogrady, Boemm Ritta, Garzó Berthold, Lévy Róbert, Raucher Lajos, Olgyai Viktor, Poll Hugó, Zádor István, Conrad Gyula, Rippl-Rónai, Székely Andor, Maróthi Major Jenő, Kubinyi Sándor, Szlányi Lajos, Tardos-Taussig Ármin, Kóvér Gyula, Rudnai Gyula. Jobbára rajzokat és vázlatokat láttunk e művészekből, de képviselve vannak egy sereg művel a rézkarc, fametszet, könyvomat, linoleográfia meg a többi sokszorosító technikák. A könyvnyomtatás művészies irányba fejlesztését szívükön viselő szaktársaink jól teszik, ha alaposan tanulmányozzák ezt a kiállítást.

Egy kis elmefuttatás a nyomtató-festékekről.

(II.) A szerves festékek között nagyon kevés az olyan, amelyet közvetlenül a természetből nyerünk. A szerves festékek túlnyomó részben mesterségesen előállítottak. Ilyen mesterségesen előállított szerves festék az általánosan használt fekete festék is, összes nemeiben. Az ujkori nyomdász az indigón kívül alig ismer más szerves festéket, mely közvetlenül a természetből ered. Napjainkban azonban a vegyészeti technika a természetes indigót is mesterséges indigó által mindinkább kiszorítja, mert utóbbi a természetesel nemcsak hogy a versenyt kiállja, de sőt azt felül is mulja. A mesterségesen előállítandó szerves festékek anyagai között a legelső helyen a korom áll. Ez képezi a festégyáripár alapját, mert hiszen a nyomdatermékek kilencvenkilenc százaléka feketével nyomtatódik. A kormot gyanta, pálmaolaj, petróleum, petróleumgáz, különböző ásványolajok stb. elégetése által nyerik és mert ez anyagok nagy része növényi eredetű, mint például a gyanta, pálmaolaj stb., a kormot a szerves festékekhez sorolják; jóllehet ép úgy lehetne a szervetlen anyagokhoz is sorolni, mert hiszen óriási mennyiségű kormot ásványolajok elégetése révén is produkálnak. Ám ha a festégyárak vegyészeti jónak találták a kormot a szerves festékek közé sorolni, maradjon ottan. A festégyárak különböző kormot állítanak elő, a szerint, hogy milyen anyagot égetnek és hogy miképpen égetik. Magától értetődő dolog, hogy finom festékhez jó anyagból finom kormot, kevésbé finom festékhez kevésbé jó anyagból kevésbé finom kormot égetnek. A nagy festégyárak egész sorozat különböző minőségű kormot produkálnak, innen van az, hogy a fekete festékek árai annyira különbözők. Kormot csakis nagy és gazdag gyár képes előállítani, mert egyrészt a legkisebb koromégető-telep is nagy területet foglal el és magában véve is gyártelepnek mondható, másrészt pedig csak ott fizetődik az ki, ahol a fogyasztás megfelelő nagy méretű. A koromégetés Amerikában van a legnagyobb mértékben kifejlődve, ami könnyen érthető, ha tekintetbe vesszük, hogy a milliányi példányban megjelenő napilapok száma elég szép. A kisebb festégyárak majdnem mind Amerikából szerzik be a kormot. Európában a párisi Lorilleux Ch. és Társa festégyárának van a legnagyobb koromégető-telepe. E koromégető-telep látványosság számba megy, s alig van nyomdász, aki ha Párisba kerül, ne igyekeznék a gyárvezetőség engedélyt kieszközőlni e koromégető, valamint a festégyár megtekintésére. Több budapesti szakembernek is volt már alkalma a Lorilleux-féle párisi telepeket megtekinteni, s ezek mindannyian elragadtatással beszélnek az ott látottakról. Sajnos, mi magyarok még nem dicsekedhetünk koromégetővel, miután ilyen még nálunk nincsen. De — mint értesülünk — a budafoki Lorilleux Ch. és Társa festégyára megszerezte már a kormánynál az engedélyt koromégető-telep építhetésére s a mintegy 11 000 négyszögöl területű gyártelepén 7000 négyszögölet erre a célra üresen is hagyta. Mihelyt e gyár Magyarországon kellőleg be lesz vezetve, a cég a koromégetőt is megépítteti. A cég reméli, hogy a koromégető ki fogja magát fizetni, minthogy a gyár külföldi exportra is be van rendezve. S ilyenformán Budapest, illetőleg a közvetlenül mellette levő Budafok egyike lesz ama helyeknek, ahol a koromégetést nagyban gyakorolják.

Számos lakkfestéket, mint a vörös lakkot, krapp-lakkot, nemkülönböztetve a bronzvöröst, akácpírost stb. növényzetből nyernek, a vörös lakkot például vörösfából, a krapplakkot buzérgyökérből vonják ki. Sárga lakkfestékeket pedig különböző sárga fából nyerünk. Legujabban azonban a növényzetből nyert szerves festékeket a vegyészet mesterségesen uton előállított festékekkel igyekszik pótolni. És ez annál inkább sikerül, miután a kátránytartalmú festékekanyagok a növényzetből nyert szerves festékekanyagokat nemcsak hogy pótolják, hanem azokat színtartósság, nyomtathatósággal és kiadósággal tekintetben még jóval fölül is mulják. Így majdnem az összes lakkokat újabban nem különböző színű faanyagokból és növényzetből vonják ki, hanem kátránytartalmú festékekanyagokból készítik. S ez természetes is, mert a buzérgyökér-, berzsenyfa- stb. termelés utóvégre eléggé korlátolt.

A karminlakk, biborvörös, valamint az angol lakk stb. szintén szerves festékek. Ezeket azonban az állatvilág szolgáltatja és pedig kizárólag a bibortetű. Csakhogy ezeket is mesterségesen előállított festékekkel igyekszik kiszorítani és pedig sikerrel. Az ilyen mesterséges festékeket köszénkátrányból nyert festékekanyagokból állítják elő. Általában a festékekanyagokat tartalmazó kátrányok, különösen pedig a köszénkátrányok, a mai nyomtatófestékiparban igen fontos szerepet játszanak. Nem hinnők, de mégis úgy van, hogy a színtartósságuk, kiadóságuk és más egyéb jó tulajdonságuk révén oly jó névnek örvendő festékeket, lakkokat, melyek anilinfestékek gyűjtőnéven ismeretesek, a köszénkátrányból kivonatolt festékekanyagokból állítják elő, még pedig oly sikeresen, hogy az eddig eme lakkok helyett használt összes festékek valamennyi jó tulajdonságait messze fölülmulják. A köszénkátrányból nyert festékeket anilinfestékeknek nevezni: nem teljesen megokolt, amennyiben számos olyan festék készül, melyet bár köszénkátrány-anyagokból állítanak elő, mégsem anilinfesték. Nem kevésbé hasznos megtudnunk azt is, hogy a köszénkátrányból nyert festékekanyagok olyan nyomtatófestékeket is adnak, melyek kevésbé, avagy éppen nem színtartók. A praktikus nyomdász, ha a festék színtartósságára súlyt helyez — és kell, hogy súlyt helyezzen — ilyenkor jól teszi, ha a festégyár által kiadott árjegyzékben megnézi: vajjon a kiválasztott festék színtartónak van-e ott nyilvánítva, avagy sem? Mert mindegyik komoly festégyár a festék ára mellett azt is feltünteti, színtartó-e és fényezhető-e az illető festék. Amennyiben e feltüntetés hiányozna: mielőtt a festéket megvennők, intézzünk kérdést ez iránt a gyárhoz, nehogy ebből kifolyólag anyagi kárt szenvedjünk és bosszankodjunk. Mert mind a fényállóságnak, mind pedig a lakkozhatóságnak a kérdése eléggé fontos lehet olykor, különösen a litográfiában, plakátkészítéskor.

Ebben a néhány sorban elősoroltuk nagyjában a szerves festékeket és azok természetét is. Hogy munkánk tökéletes legyen: szükséges volna, hogy néhány szót ejtsünk a festégyártás többi ágazatáról is, nevezetesen a kencéről és annak főzéséről, a festék dörzsoléséről, valamint a hengeranyag készítéséről. Ezt azonban tér hiánya miatt később óhajtjuk megtenni, amikor a különböző festékeknek a különböző papírokra való alkalmazásáról is fogunk néhány szót ejteni.

Nyomtatósajtóink alkalmazhatóságának határai.

(II.) A *stophengeres gyorsajtók*, tehát amelyeknél a nyomóhenger a fundamentum visszavonulása idején nyugton áll, vannak még mai napság óriási többségükkel a legjobban elterjedve. Sok nyomdatulajdonos szinte tudni sem akar más gyorsajtóról. A stophengeres gyorsajtók különben is ma már annyira tökéletesítve vannak, hogy a legtöbb esetben teljesen kielégíthetik a könyvnyomtató igényeit. Az újabb mintájú ilyen gépek kettős festékező szerkezete, masszív építése, az oldaltaló eltolódás elleni biztosítása a fundamentumnak, valamint ennek számos görgőn való járatása, az ívigazító, punkturázó, kirakó stb. készülékek biztos munkálkodását lehetővé tevő excenterek alkalmazása: mind olyan újítások, amelyek által a közönséges formájú egyszerű gyorsajtót nagyban megjavították. Imitt-amott alkalmazásba jött újítások még: a rögzített nyomóhengeres meg leereszthető fundamentumos rendszer, az egyenkint is nyomást gyakorolni tudó ívfogók, a maszatalódás megakadályozását célzó légnymósós kirakók stb. Az elül való kirakásról, valamint az asztali és hengeres festékezés kombinálásáról, amiket a stophengeres gépekre is átvittek immár: alantabb lesz szó. Mindenesetre kétségtelen, hogy a stophengeres gép ma a legkedveltebb az egész európai kontinensen. Mindamellott gondolkozóba kell esnünk az ilyen rendszerű gépek jövője fölött. A praktikus Amerikában ugyanis, amely világ-résznek a grafikai sokszorosítás terén is igen sokat köszönhetünk: a stophengeres gyorsajtók immár kivételesen vannak. Az ottani meg az itteni viszonyok közt mindenesetre jelentékeny különbség van, de az is bizonyos, hogy a gépgyárosoknak itt is, ott is azonos a törekvésük: mennyiségi és amennyire lehet minőségi tekintetben is nagyobb képességekkel tenni a gépeket. E követelménynek pedig az egy- és kéttúrás gépek jobban megfelelnek, mint a stophengeresek.

A *kéttúrás* meg *egytúrás* gépek fő ismertető jele a folytonosan forgó nyomóhenger. A stophengeres gépnél a nyomóhengernek a hajtás közben hirtelen meg kell állania, majd pedig ép oly hirtelen ismét forogni kezdenie. Ezek a hirtelen megállások nagyon megviselik nemcsak az abban közvetlenül résztvevő alkotórészeket, hanem magát az egész gépet is, még pedig annál nagyobb mértékben, mennél gyorsabb tempóban követik egymást a megállások. Ez az oka annak, hogy a stophengeres gépek óránként való munkateljesítményét ezerkétszáz példánynál többre alig emelhetjük. A folytonosan forgó nyomóhenger ellenben a gép gyorsaságának nagy fokozását teszi lehetővé.

Az *egytúrás* gépek nyomóhengere igen nagy, s csak a fele végzi a nyomtatást; a másik fél fordulata a fundamentum visszamenetelének idejére esik. Hogy a nyomóhenger alatt a fundamentum visszamehessen, a henger eme felének kisebb a metszési sugara, mint amekkora a nyomtatást végző felé. Az egytúrás gépeknél az ívkivezetés csak hátrafelé történhetik, s csak két vagy legföljebb három festőhengeres festékező szerkezettel szerelhetők föl a legkényelmesebben. Az egytúrás sajtók tehát olyan olcsóbb géptípusok képviselnek, amelyeknek nagyobb a gyorsaságuk, mint a stophengeres egyszerű gyorsajtóké, s az utóbbiakat mégis mindama nyomtatványok készítésekor helyettesíteni tudják, amelyeknél valami különös követelmények a friss nyomatok kivezetése dolgában nincsenek.

De ha olyan képek nyomtatásáról van szó, amelyeknek a gyors előállítás mellett is teljesen meg kell óva lenniük a kivezetés közben való elmaszatalódástól: az egytúrás gépek helyett a *kéttúrásakhoz* kell folyamodnunk. E célra a kéttúrás gépek szinte tökéleteseknek mondhatók. A folytonosan egy irányban forgó nyomóhengerek funkciója olyan, hogy a fundamentum befelé vonulásakor végzi az első fordulását és a nyomtatást, a visszavonulás idején pedig a második fordulást, ami közben a formáról fölemelkedik. A nyomóhenger e második fordulata igen előnyös a kétfordulatú gépeknél kizárólag alkalmazott elül való kirakás munkájára, amelynél a friss nyomtatott elmaszatalódása teljesen ki van zárva, amennyiben az ívnek nyomtatott fele kivezetéskor sem szalagokkal, sem pedig kirakó pálcákkal nem érintkezik. A folytonosan forgó nyomóhenger ugyanis az ívet kifelé hajtja. A berakást végző egyének e gépeknél több ideje marad azonban a munkájához, mint a stophengeres gyorsajtóknál. A kéttúrás gépek gyors járása révén, különösen az illusztrációs nyomatokra vonatkozóan, szükségessé vált egy olyan különleges festékező mű megszerkesztése, amely a szívósabb festékeknek is alapos eldörzsölését és a forma kellő befestékezését a rendelkezésre álló idő rövidege mellett is biztosíthatja. Az elül való kirakásra szolgáló mechanizmus azonban nagyobb átméretű hengerek alkalmazását lehetőtlenné teszi, s ezért a hengeres festékeldörzsölést asztalival kellett kombinálni. A kétfordulatú nyomóhenger, elül való kirakás, valamint az asztali meg hengeres festékezés tehát okozati összefüggésben vannak egymással. Egyik föltételezi s kívánja a másikat. — Ezeket a kéttúrás gépeket azonban sok helyt bizalmatlansággal nézik. Kétségbe vonják például, hogy kifogástalan regisztret lehessen rajtuk elérni. E szempontból tehát érthető, ha egyik-másik nyomdafőnök stophengeres gyorsajtót választ, ezt azonban elül való kirakóval és kombinált asztali és hengeres festékező szerkezettel szerelteti föl. Az efféle sajtók természetesen lassabban járnak, mint az egyéb fajta stophengeres gépek, egyrészt azért, mert a nyomtatott ívnek a kivezető készülék által való kihúzásakor az ív és a hengerborítás közti jelentékeny dörzsölődést le kell küzdeni, másrészt pedig csak a nyomtatott ív teljes eltávolítása után lehet új ívet berakni. A stophengeres gépek ilyen főszerelésének tehát nem sok értelme vagyon, az meg már egyenesen nevetséges, hogy némely könyvnyomtatónak nem kell sem a kéttúrás hengerforgás, sem pedig az elül való kirakás, s ezek teljes mellőzésével pusztán csak a kombinált asztali és hengeres festékezést alkalmazza a maga stophengeres gyorsajtóin. A kéttúrás gépnél ez a rendszer — mint már említettük — elkerülhetetlen, a stophengeres gépeknél azonban majd hogy nem hátrányszámba megy; annyi bizonyos, hogy fölösleges és egyszersmind zavaró is. Sokan nem tudják, hogy az egytúrás gépnél is csak úgy megvannak a nyomóhenger folytonos forgása okozta előnyök, akár a kéttúrás gyorsajtónál, mindössze hogy az elül való kirakásról kell lemondani (ez esetben elesik a henger második fordulatának szükségessége és ezzel együtt a fundamentum visszamenetelkor akcióba lépő hengeremelőgető szerkezet költségessége és komplikáltsága). A folytonosan forgó nyomóhengerű gépek gyárosai

sokszor furcsa nyilatkozatokat tesznek prospektusaikban. Például azt mondják, hogy a kéttúrás gépek fő előnye a forma és a nyomtatófőület járásgyorsaságának egyformaságában rejlik, s hogy velük szemben a stop-hengeres gépek kisebb munkaképességét az okozza, hogy a taligát és ezzel együtt a nyomóhengert egy főlválta csökkent meg fokozódott gyorsaságú forgattyús hajtórendszer tartja mozgásban. Ez az állítás meglehetősen badar. A kéttúrás és egytúrás gépek legfő előnye — mint már említettük — az, hogy a gyorsan forgó hengert semmi sem akadályozza mozgásában. S viszont a stop-hengeres sajtók gyorsaságának korlátozott voltja egyseségül a nyomóhenger minduntalan való megállásának tulajdonítható.

Kiseb mértékben érdeklék az általánosságot a kéttős, két színt nyomtató, komplet stb. efféle gépek. Hibás főfogások azonban e téren is bőven konstatalhatók. Hogy csupán egyetlen példát említsünk: azok a körülmények, amelyek régebben szinte föltétlenül megkívánták valamely két színt nyomtató gépek a beállítását, ma már lényegesen megváltoztak. Azelőtt nyirkos papirosra nyomtatták a kalendáriumokat s egyéb kétszínű nyomtatványokat, s a két színt nyomtató gépekre a regiszter biztosítása okáért volt szükség. A két színt nyomtató gépeknek egyetlen előnyük csak az, hogy az ívet csupán egyszer kell berakni, s az a beillesztés pontosságától függetlenül is jó regiszter-rűvé lesz; ez az előny azonban ma, amikor a legkényesebb háromszínt nyomtatásokat is egészen kifogástalan regiszterrel tudjuk nyomtatni: már nem sokat számít, s egyáltalán nem ér föl a két színt nyomtató gépeknek

a közönséges gyorsajtóval szemben való némely gazdasági hátrányával. Az előbbieket ujabban az érték-papirosok nyomtatásával foglalkozó nyomdák is használaton kívül kezdik helyezni. Mindamellet még akad a két színt nyomtató gépeknek elég vásárlójuk, mert azt hiszik rólok, hogy éppen kétszerre akkora a termelő-képességük, mint a közönséges gyorsajtóké. Pedig valójában még az egyszerűesít sem ütök meg annak, s a rentabilitásuk általában nagyon kétséges.

A kéttős gyorsajtóknak már tényleg kétszeres a munkaképességük az egyszerű stop-hengeres gyorsajtókéval szemben, mert ugyanolyan hosszúságú vagy csak valamivel hosszabb taligajárát és egyenlő gyorsaság mellett két ívet nyomtatnak addig, amíg az egyszerű gyorsajtó csak egyet. Az egyszerű gyorsajtó ugyanis csak a taliga bemenetelekor nyomtat, a kéttős pedig annak visszavonulásakor is. A két

stop-hengerrel (az egyik a forma bevonulásakor, a másik visszamenetelekor nyomtat) s az ezek közé ágyazott kéthengeres festékező szerkezettel (négyhengeres szerkezet alkalmazása nagyon megnyujtaná a taliga útját) ellátott kéttős gyorsajtó azonban csak a legközönségesebb nyomtatványok előállítására használható. Legnagyobb hiányossága, hogy a formát minden nyomtatás előtt csak egyszer éri festék. Terhes ezenkívül az egyenetlésnek kétszeres, vagyis két nyomóhengeren való munkája. Ezért az olyan kéttős gyorsajtó, amely egyetlen lengő hengerrel van ellátva: hasonlíthatatlanul jobb s egyszerűsmerind nagyobb munkaképességű is. E reakciós sajtóknak is nevezett

gépeknél a fogaskerekével folytonosan a fundamentum fogasrúdjába kapaszkodó nyomóhenger teljes forgást végez a forma bemenetelekor, s ugyancsak teljeset, de már ellentétes irányút annak visszavonulásakor. A nyomóhenger előtt négy-földalathengeres festékező szerkezet van, s így a forma duplán festékeződik. Az a körülmény, hogy a gépnek csupán egy nyomóhengere van, nemcsak az egyenetlési s egyéb munka tekintetében okoz időmegtakarítást, hanem ezenfelül a gép jóval gyorsabban is járatható. De már némely gyárosnak azt az állítását, hogy a lengő henger alkalmazása éppen olyan viszonyokat teremt, mint az egy- és kéttúrás gépeknek folytonosan egy irányban forgó nyomóhengerek: neveltséges túlzásnak kell minősítenünk.

A lengő-hengeres kéttős gyorsajtóknak a két-stop-hengeresekkel szemben nyilvánvaló a fölényük, s mindamellet teljesen megokolatlan balvéleményeket hallunk föllőük. Így sokan azt állítják, hogy amíg a két-

stop-hengeres gépnél az egyik nyomóhenger elállítható avagy üresen járatható: a lengő-hengeresnél ez lehetetlen, s ilyenformán okvetlenül két formával kell nyomtatnunk rajta. Annakelőtte tényleg így állott a dolog, de néhány év óta már olyan szerkezettel látták el a lengő-hengeres kéttős gyorsajtókat, amely lehetővé teszi a nyomóhengernek az üres járat idejére való meg-megemelődését, úgy hogy alatta egészen kényelmesen visszasétálhat helyére a taliga.

Hogy a gyorsajtón a szedés formátuma csak akkora lehet, amennyire azt az ívfogók és illesztékek megengedik: minden könyvnyomtató természetesen kell hogy találja. Mindamellet a gépgyárosoknak sűrűn akadt dolguk olyan emberekkel, akik kijelentették, hogy szívesen vásárolnának kéttős gyorsajtót, de csak olyat, amelyen bárminő formátumú nyomtatvány előállítható volna. Ilyenformán jöttek létre azok

a kettős gyorsajtóknak nevezett gépek, amelyek e nevüket éppenséggel nem érdemlik meg, amennyiben a kettős gyorsajtót jellemző fő dolgot: a taliga beemelésének és visszajövetelének fölhasználását egy-egy nyomtatás elvégzésének céljára: nem valósítják meg. Szerkezetük praktikus szempontból ezért teljesen el van hibázva, s csak akkor jöhetnek számításba, ha bizonyos nagyformátumú munkáknak, például újságoknak folytonos nyomtatásáról van szó.

Sokan csudálkoznak azon, hogy a német s francia nagyterjedelmű folyóiratokat állandóan három-négy, sőt több reakciós sajtón nyomtatják, s nem rotációs gépet, amit pedig a példányszám nagysága s a megjelenés gyakorisága eléggé indokoltta tenne. Ilyenkor rendszeren a klisék minőségében találjuk meg az indító okot. A kiadó nyomdász e klisékre való tekintettel ragaszkodik a lapos formáról való nyomtatáshoz, mert az a meggyőződése, hogy alkalmas gömbölyített formák előállítása az adott viszonyok között költséges volna; ezenfelül rendszeren bizalmatlan a rotációs gépeknek a minőség tekintetében való képességei iránt, amely bizalmatlanság azonban nincs mindig megokolva.

A készet nyomtató úgynevezett *komplet gépek* csak akkor jönnek tekintetbe, ha valamely munkának mindig rövid időn belül kell teljesen készen lennie. Főképpen tehát olyan napi lapoknál használatosak, amelyek nem okvetlenül kívánják meg valamely rotációs gépnek a beállítását. A komplet gépek megválasztásakor tehát nem az a fő kérdés, hogy melyik géptípussal lehet szebben nyomtatni, hanem inkább az, hogy melyikkel érhető el bizonyos meghatározott időn belül nagyobb példányszámú nyomtatás. Mindamellet nem mulasztják el a gépgyárosok, hogy a nyomtatás szépségének fokozhatására is megtegyenek minden lehetőt. Jól működő szennyfogó berendezéssel, nagyobb festékező szerkezettel stb. szerelik föl a készet nyomtató gyorsajtókat, úgy hogy ezek immár fejlettebb igényeknek is megfelelhetnek. Ezenkívül a legtöbbjükön az úgynevezett végnélküli papiros is nyomtatható, sőt némelyik gép kizárólag a végnélküli papirosra való nyomtatáshoz van berendezve.

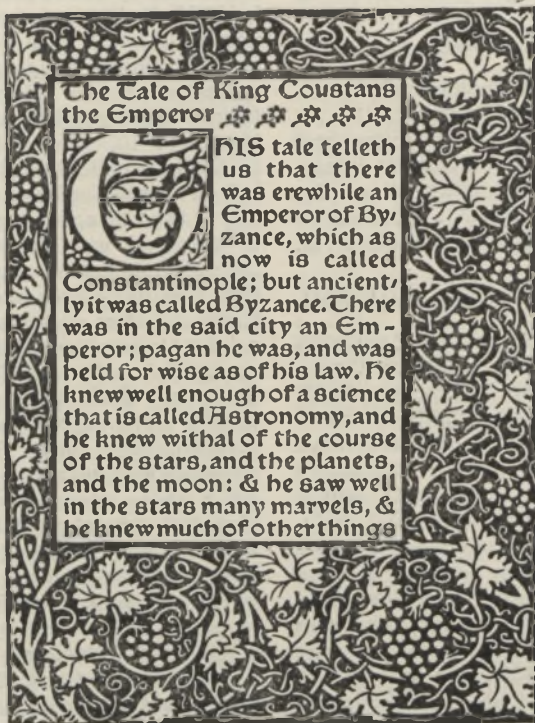
A készet nyomtató gyorsajtóknak ma már szép számmal vannak egymástól többé-kevésbé eltérő típusaik. Némelyiknek a formája valami kombinált kéttúrás gépéhez hasonlít, s a papiros ∞ -formán fut át az egyik nyomóhengerről a másikra; mások már a reakciós sajtókra emlékeztetnek, s a papirost itt a második nyomtatófölvületre való átmenetele előtt egy fordító dob buktatja át; vannak továbbá még olyan típusaik is, amelyeknél a szedéssel terhelt funda-

mentum teljesen mozdulatlan, s a nyomóhengerek végiggörögnek a formán. E típusát a készet nyomtató gépeknek ujabban nagyon kezdik dicsérgetni.

A komplet gépek egy legújabb fajtáján olyan alapelvet konstatálunk, amelyet eddigelé csak merev tábláknak litográfiai úton való nyomtatásakor használtak ki. Ennél ugyanis a forma nem közvetlenül a papirosra nyomtatódik le, hanem előbb egy gummi-val bevont hengerre, innen egy éppen olyan másodikra, s csak erről kerül át a lenyomat a papirosra. A gép praktikus értékét csak a jövő mutathatja meg.

Végezetül szóljunk néhány szót azokról az újabb-fajta három- meg négy szín-nyomtató gyorsajtókról, amelyekből a külföld nagyobb városaiban itt-ott már látható egy-egy példány. Ezeknek három, illetőleg négy teljes, tehát egyenkint külön fundamentumot,

festékező szerkezetet és nyomóhengert magában foglaló nyomtató-műviük van, s az ívek egyik hengerről a másikra vándorolva, tehát egyetlen egy munkafolyamattal nyomtatódnak tele mind a három, illetőleg négy formáról. Amint olvasóink láthatják, az ilyen gépek az úgynevezett citokrómiai eljárás gyakorlati kiviteléhez készültek. A citokrómiának, amely nem annyira a nyomtatási módok különbözőségén, mint inkább a nyomtató-lemezek elkészítésének saját-szerűségén alapszik, vannak jó meg rossz oldalai. Tavaly ősszel mind megannyiról volt már szó a Grafikai Szemlében, s így most csak Unger tanárnak legjelentősebb technikai kifogását említtjük meg a legújabb három- s négy szín-nyomtató gyorsajtók ellenében. Ez pedig abból áll, hogy olyan minden követelménynek megfelelő olajos nyomtató-festékek, amelyek a mel-

lett, hogy a sajtón jól földolgozhatók, a papirosra kerültek után rögtön megszáradnak: sajnos, még nincsenek. Már pedig ilyenformán a most szóban levő három- meg négy színnyomatásos gépeknél csak nedves fölvületre nedvesen való nyomtatásról lehet szó, s arról is csak úgy, hogy pontosan kiszámított különböző ragadósságú és konzisztenciájú festékeket használnak. Nevüket valójában megérdemlő műlapokat tehát ilyen úton-módon aligha lehetne előállítani. Tömegmunkáknak — például reklámos nyomtatványoknak — az előállítására azonban alkalmasabbak lehetnek ezek a gépek, főképpen azért, mert a regiszter pontosságát teljesen biztosítják. Az ívek ugyanis egy pillanatra sem szabadulnak ki az ívfogó karmok közül; a nyomtatást elvégzett nyomtató-mű addig nem ereszti el a papirost, amíg a másik nyomtató-mű fogói biztosan meg nem fogták. E gépeknek konkurrencsei is készülnek a kombinált kétszínnyomtatókban.

Könyvismertetés és egyéb apró közlemények.

Mesterszedő szaktársainknak különös figyelmükbe ajánljuk a 44. oldalon közölt pályázati hirdetést.

A Pesti Könyvnyomda R.-T. mérlege.

Ez a nagyérdemű nesztorunk, *Iovag Falk Zsigmond* vezetése alatt álló hatalmas vállalat 1908-iki üzletévének tiszta nyereménye az üzleti költségek, leírások és adók levonása után 113764 koronát és 79 fillért tesz ki. Ebből leszámítva az alapszabályszerű jutalékokra és a tartalékalap dotálására 18388 korona és 79 fillért, a fönmaradó 95376 koronányi összegből (részvényenkint 160 koronájával) 70560 korona adatik ki osztalékkra, a többi 24816 korona pedig a jövő üzleti esztendőnek számlájára vitetik át.

Az Első Magyar Betűöntöde R.-Társ.

Iovag Falk Zsigmond udv. tanácsos elnökletével tartotta közgyűlését. A jegyzőkönyvet *Bródy Samu* vezette. Az évi mérleg 67984 korona 62 fillér tiszta nyereséget mutat ki, amelyből a tartalékalapra és különféle jutalékokra történt levonás után 54000 korona áll a közgyűlés rendelkezésére, melyből február 15-étől kezdve részvényenkint 18 koronányi osztalékot fizetnek ki.

Szakkiállítás és szakfölolvasás Győrött.

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Szakegyesületének győri csoportja a budapesti Könyvnyomdászok Szakkörével karöltve karácsony másodnapján magas színű nyomtatványkiállítást rendezett. A kiállítást fényessé és maradandó érdeművé tette *Györgyi Dénes* és *Stalla Márton* nagyszerű közreműködése. A kiállítást a *Typographia* dalkör nyitotta meg *Gutenberg-émlék* című műdalával, melynek elhangzása után *Guerra József* szaktárs üdvözölte a vendégeket és előadókat, egyben felkérte elsőnek *Stalla Márton* szaktársat, aki »A Könyvnyomtatás jövője« címén a modern szedésről tartott szemléltető előadást, különös gonddal tárgyalván a mesterszedés gyakorlati alkalmazását. Fejtegetései oly meggyőzők és világosan érthetők voltak, hogy mély nyomuk maradt a hallgatóság, főképp a szakférfiak lelkében. Ezután *Györgyi Dénes* műépítész lépett az emelvényre és a könyvnyomtatás gyermekkorából eredő ősnymtatványok bemutatása közben adta elő értekezését. A vetített képekkel is illusztrált kitűnő tanulmány, valamint az előadó megnyerő egyénisége és mély tudása valósággal lebilincselte a közönséget. Végül a *Dalárda Gutenberg-indulója* zárta be a minden ízében sikerült kiállítást, mely iránt a nagy közönség széles rétegeiben élénk érdeklődés mutatkozott. A vendégül látott előadóknak ez uton is őszinte köszönetünket nyilvánítjuk, s azon reményünknek adunk kifejezést: vajha más alkalommal is kitüntetnének nagyrabecsült látogatásukkal: *I. Német Kálmán.*

Peidl Gyula szerkesztette új közlöny.

»Szövetkezeti Értesítő« címmel az Általános Fogyasztási Szövetkezet kiadásában havi lap jelent meg és hó elsején. A jól szerkesztett kis lapocska hivatva lesz nemcsak a szövetkezeti eszmét terjeszteni a

munkások között, hanem magvas cikkeivel a munkás-társi kötelességeket és tömörülést is propagálni. A lap szerkesztője a szövetkezet titkára: *Peidl Gyula* szaktársunk. Ára számonként 4 fillér, amelyet igazán minden munkás nélkülözhet egyszer egy hónapban. Ajánljuk a közlönyt szaktársainknak is támogatásra.

Kirándulás a budafoki Lorilleux-gyárba.

E hó 2-án délután tette meg szaktanulmányi kirándulását a budapesti Lorilleux-gyárba *Körünk* mintegy száz főre menő tagja. Két külön villamos vasúti kocsi várta a szaktársakat, kik *Schumy úrnak*, a gyár hivatalnokának és *Künstler* szaktársunknak, a gyár helybéli képviselője szíves vezetésével utazott Budafokra. A gyár bejáratánál, illetve az igazgatósági pavillon előtt *Gaby* vegyész-mérnök úr a gyár igazgatója fogadta a szaktársakat. Mivel az igazgató úr francia anyanyelvű s a magyar nyelvet még nem bírja, németül volt kénytelen a magyarázatot megtenni, amelyet azután a szaktársaknak *Künstler* úr tolmácsolt. A gyártelep kilenc különálló pavillonból áll. Már ismertetésünk legelején kell az igazsághoz híven megjegyeznünk, hogy a tisztaság és rend az egész gyártelepen mintaszzerű. Mindjárt a bejáratnál van az emeletes igazgatósági épület a laboratóriummal és az emeleten a gyárvezetőnek, *Hell* volt gépmester szaktársunknak a lakosztályával. Ezzel szemben van a színes festékkészítő. Itt a már a laboratóriumban vegyileg elkészített száraz poralakú anyagból készül a festék fokozatos szűrés útján. Nagy hosszúkás fakadák állanak egymás mellett, amelyek tetején lapos papiros-szűrőre teszik a kész anyagot s időközönként vizet öntenek rá. A szűrőn maradó anyagból lesz készítve szárítás útján a festék. A szűrőből a kádba csepegő víz színe mutatja meg a megkívántató színfokot. Mikor már a vegyészileg megállapított eljárás ideje letelt, akkor jön innen nedves, ügyszólván szénalakban a szárítóba. Egy külön kisebb pavillonja van a kencefőzésnek. Ebben két nagy téglakemence-alakban épített üst van, amelyekben főzik a kencét. Az elsőben a közönséges festékekhez való, a másikkban pedig a finomabb, drágább festékekét. Ebben a tekintetben is első a *Lorilleux-gyár*, mivel eddig kencét könyvnyomdai festékgyár még nem állított elő. — Innen a festékszárítóba jutunk, ahol a leszűrt és megkívánt színfokot elért festék meg lesz szárítva. Szárítás után a poralakú festék a dörzsolóba jut. Ilyen kettő van. Mindegyikben 4—4 keverőgép 2—2 dörzsolóval. Tehát minden két keverőgéphez egy dörzsológép való. Az egyik pavillonban a fekete, a másikkban a színes festékek lesznek készítve. A poralakú festék először is belejön a keverőgépbe, ahol jól összekeverődik és innen a dörzsolóba teszik. Itt már kencét tesznek hozzá, és addig dörzsolik, míg az előirt finomságot eléri, és a gép előtt levő tartályba ömlik. Minél finomabb a festék, annál többször megy a dörzsolón keresztül. Minden pavillonban elektromotor adja a hajtóerőt. — Külön pavillonja van a festékraktárnak is. Itt teszik hordókba és dobozokba a festékeket. Mielőtt azonban ezt megtennék, minden festéket színtartósság és fedőképesség tekintetében jól kipróbálnak, amely célra egy kézi sajtója van a gyárnak, s mivel — mint már említettük — a gyár vezetése *Hell* szakavatott gépmester szaktársunkra van

bízva, minden hízegés nélkül mondhatjuk, hogy a Lorilleux-gyár termékei elsőrangúak. Minden akár raktárba, akár rendelésre készült festékből egy picinyke dobozzal eltesznek, amelyet számmal ellátnak és leltárba jegyeznek, úgy hogy bármely festékből bármikor ugyanazt a színű festéket képes szállítani a gyár, teljes pontossággal. Az igazgatósági épülettel szemben van a hengeranyagfőző és öntő pavillon. Itt áll két nagy üst, amelyek egyikében főzik az enyv, zselatin és más vegyi keverékből álló hengeranyagot, amely az üst alján levő csövekből folyik az odatett bádogtartályokba, a másikon pedig a régi hengerek átöntését végzik. Egész sereg hengermatricát láttunk itt. Külön kamara van a már tartályokba öntött hengerek lassú kihűtése céljára. — Igen élénk érdeklődést keltett a nagy, tágas és tiszta gépház, hatalmas 150—240 lóerejű gőzgépjével, amely a Röck-féle gépgyár munkája. A hatalmas szép nagy gép nyugodt és zajtalan, rázkódás nélküli menetével, annak minden egyes apró részének tiszta csillogásával meglepi a laikus nézőt is. Itt van a Ganz-féle hatalmas, villamos áramot fejlesztő nagy dinamó-gép is, mely összeköttetésben van a többi pavillonbeli dinamókkal, valamint az egész telepre szolgáló villamos művek berendezése, melyet a pozsonyi Siemens-Schuckert-művek rendeztek be. Magán az egész telepen a pavillonokban izzólámpák és a nagyobb világosságot kívánó helyeken — mint pl. az udvaron — ívlámpák szolgálnak világítási céljára. A gépház pavillonjában oldalt van a fűtőház is, amelynek szénszükséglete, ha teljes üzemben van a gyár, napi 20 métermázsa. A telepnek saját vasúti vágánya és rakodó helye van, amely a Máv. vonalával van összekapcsolva. A festékgyár — az igazgató vegyész-mérnök úr szerint napi 2000 kilogramm festéket képes szállítani. A közel külföldről és különösen a Balkán-államokból megrendelt festékek itt készülnek, s innen lesznek szállítva. Dacára a nagy telepnek, a személyzet száma nem nagyobb 15-nél, mivel mindenütt géperő működik. A gyártelep területe 12000 négyzetméter, ebből beépítve eddig csak kb. 5000 négyzetméternyi terület van. Az udvaron a gyárkémény előtt van még a villamos erőre berendezett kút, amely az egész hatalmas gyártelep vízszükségletét fedezi.

Gaby igazgató, vegyész-mérnök úr igazán szíves és mindenben készséggel szolgáló kalauzolása után visszatért a társaság az első pavillonba, a festékszűrőbe, ahol rögtönzött ozsonnával vendégelte meg az igazgatóság a szakértésüket. A Könyvnyomdászok Szakköre nevében Stalla Márton szakértésünk köszönte meg a gyár igazgatóságának és vezetőségének a szíves magyaros vendégszeretetét, majd pedig Hell szakértésünket üdvözölte új állásában. St.

Magyar gyártmányú hatalmas rotációs.

Arról értesültünk, hogy a Budapest politikai napilap e napokban Wörner J. és Társa nyomdai gépek gyáránál egy nagyobbszabású körforgógépet rendelt meg. Az új körforgógép, mely a Budapest és a Kis Ujság nyomására fog szolgálni, egy negyven-oldalas négytekerces ikerkörforgógép lesz, mely kivételben az újságnyomó gépek között egy egészen új típust fog képviselni. Ez az új ikerkörforgógép óránként 12000 darab negyven-oldalas újságpéldányt képes előállítani és szerkezete olyan lesz, hogy egyszerre kétféle, oldalszámra és tartalomra különböző újság lesz nyomtatható. Ez azért lehetséges, mert ez az ikerkörforgógép két szimmetrikus részből fog állani, melyek egy kapcsoló segélyével összeköthetők, vagy pedig egymástól elválaszthatók. Ha az ikerkörforgógép az összekapcsolás folytán mint egész gép dolgozik, úgy a gép óránkénti munkaképessége 12000 darab 22, 24, 26, 28, 30, 32, 36, vagy 40 oldalas újságpéldány. Huszoldalas újságpéldányokig a gép két részre osztva is dolgozhat, és ekkor mindegyik rész külön-külön 12000 darab 12—20 oldalas újságpéldányt állít elő. 6—10 oldalas példányokból óránként és részenként 24000 darabot, úgy hogy mindkét rész óránként 48000 darab Kis Ujságot fog előállítani. Ez valóban rendkívül érdekes és nagyszabású ikerkörforgógép, mely még ez év őszén a Budapest nyomdahelyiségében felállításra kerül, újabb bizonyítéka a magyar ipar haladásának, és különös érdeme Wörner J. és Társa cégnek, az egyedüli magyar nyomdagépgyárnak. Ez ikerkörforgógép építésére vonatkozó megbízatás újabb bizonyítéka annak a bizalomnak, melyet fenti cég évek hosszú során át kiváló gyártmányával kiérdemelt, ez újabb siker mindenesetre csak buzdításul fog szolgálni a nevezett jóhírű magyar gyár további haladására.

Reklám az északamerikai temetőben.

Az amerikaiaknál nincsen határa a lehetetlenségeknek. Most legújabbán ismét olyat produkált, ami csak ott történhetik meg. A reklámot, az amerikai reklámot bevitté most már a temetőbe is. Az egyik newyorki temetőben olvasható ez a sírfőirat: »E sírkő alatt fog nyugodni egykor James Bolton; egyelőre még üzletét vezeti, a régi, jóhírnevű J. Bolton & Co. cipőüzletét, mely a XV. avenue 57. számú házában van.« Nem messze ettől van egy másik sírkő ezzel a főlirattal: «Itt nyugszik John Smith... Colt-revolverrel lötte magát agyon. A Colt-revolver a legjobb fegyver mindazoknak, kik öngyilkosságot akarnak elkövetni.»

Jegyzőkönyvek s egyéb hivatalos közlemények.

Meghívó a Szakkör rendes évi közgyűlésére.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1909. évi március hó 21-én, vasárnap délelőtt pontban 10 órakor, saját helyiségében (Budapest VIII., Sándor-tér 4. szám alatt, a Gutenberg-Otthon épületében) tartja meg rendes évi közgyűlését, melyre a Kör tagjait tisztelettel meghívja a választmány. A napi rend a következő: 1. titkári jelentés a Kör működéséről; 2. pénztáros jelentése a Kör pénzügyeiről; 3. leltárosi jelentés; 4. három számvizsgáló választása; 5. két jegyzőkönyvhitelesítő választása; 6. szavazatszedő bizottság választása; 7. tisztviselők és a választmány újjáválasztása; 8. indítványok. — Alapszabályaink értelmében a

közgyűlés határozatképességéhez a tagok egyharmadának jelenléte szükséges. Kérjük a Kör t. tagjait, hogy a közgyűlésen minél nagyobb számban jelenjenek meg. Az alapszabályok 13. szakasza értelmében indítványok a közgyűlés előtt nyolc nappal nyújtandók be a választmányhoz; e szabály alól oly sürgős természetű indítvány képezhet kivételt, melynek sürgősségét a közgyűlés elismeri.

• • •

Beérkezett eddigéle Novák László és társai részéről a következő indítvány:

Változtassanak meg a Könyvnyomdászok Szakköre alapszabályait a következőképpen:

I. A Kör címe és céljai.

1. §. A Körnek címe: *Magyarországi Könyvipari Alkalmazottak Szakköre*. Székhelye: Budapest.

2. §. A Kör céljai:

a) a szakismeretek és műizlés terjesztése és tökéletesítése a könyv- és általában a grafikai sokszorosító iparágazatok terén;

b) tagjai kölcsönös érintkezésének előmozdítása, s a szaktársias összetartás bensőbbé tétele.

3. §. Az e célok elérésére szolgáló eszközök:

a) »Grafikai Szemle« címen szakközlönynek és »Magyar Nyomdászok Évkönyve« címmel díszes évkönyvnek, esetleg egyéb szakmunkáknak is a kiadása, valamint szakirodalmi műveknek a tagok által megszerezhetővé tétele;

b) szaktanfolyamoknak, szakelőadásoknak, kiállításoknak, szakkérdéseket tárgyaló vitaüléseknek és szaktanulmányi kirándulásoknak rendezése;

c) pályázatok hirdetése szakmunkákra;

d) állandó helyiség, olvasó-szoba s könyvtár fenntartása;

e) a tagokat s családjukat szórakoztató mulatságok és összejövetelek rendezése.

II. A Kör tagjainak kötelességei és jogai.

4. §. A Körnek tagja lehet minden könyv- vagy alkalmazott, aki azon kívül, hogy magyar állampolgár: a saját kartársi szervezetének tagja, s 60 fillér beiratási díjra kívül a Kör közgyűlése által megszabott heti illetéket rendszeresen befizeti a Kör pénztárába.

5. §. Ha valamely tag heti illetékeivel hat héten át hátralékban marad: a Kör közlönyében tartozásának törlesztésére hívandó föl. Ha ezt a közlöny megjelenésétől számított négy hét alatt nem tenné meg: a tagok sorából töröltetik.

6. §. Ha valamely tag a Kör avagy a tagok erkölcsi és anyagi érdekei ellen szándékosan vét: a Körből választmányi határozattal kizárható. Jogában áll azonban ügyét a közgyűlés elé terjeszteni, ha föllebbezését a választmánynál huszonnyolc nap alatt írásban adja be. A kizárt egyén befizetett illetékeinek visszatérítésére vagy egyéb kártérítésre igényt nem tarthat. Újból fölvehető azonban a tagok sorába, ha a kizárást maguk után vonó okok megszűntek.

7. §. A beiratási díj fizetésének kötelezettsége időrőlidőre központi választmányi határozattal fölfüggeszthető. Oly tagok, kik közvetlenül (négy hét alatt) tanuló-idejük letelte után lépnek be a Körbe, beiratási díjat nem fizetnek.

8. §. Ha valamely tag más foglalkozásra tér át: a Körnek továbbra is tagja maradhat, ha illetékeit (közvetlenül a pénztárosnál) pontosan továbbfizeti.

9. §. A tag tagsági illetéke fejében ingyen kapja a Kör szakközlönyét és a Magyar Nyomdászok Évkönyvét, önköltségi áron az esetleges egyéb kiadványokat és szerzeményeket, használhatja a Kör könyvtárát, s ingyen vehet részt a Kör által rendezett tanfolyamokon, mulatságokon stb. Az üléseken választói és választhatói jogosultsága van.

10. §. A Kör tagjai a szombatokonként esedékes heti illetéket az illető nyomda házi pénztárosának kezéhez fizetik le. Betegek és munkanélküliek nem fizetnek illetéket, valamint munkába-állásuk hetében azok sem, akik e héten négy napnál kevesebbet dolgoztak. A házi pénztáros a beszédett illetékért a tagokkal szemben felelős. Köteles az illetékekkel hetenkint elszámolni.

III. A Kör igazgatása.

11. §. A Kör igazgatására illetékes fórumok:

1. Az egész országra kiterjedő hatáskörrel:

a) a budapesti központi választmány;

b) a közgyűlés.

2. Az egyes városokra, illetőleg helyi csoportokra kiterjedő hatáskörrel:

a) a helyi választmányok;

b) az évi rendes taggyűlések.

IV. A közgyűlés.

12. §. A január, február vagy március hónapban Budapesten megtartandó évi rendes közgyűlést a központi választmány hívja egybe, még pedig a Kör saját közlönye útján, s legalább huszonnyolc nappal a megtartása előtt.

13. §. A közgyűlés hatáskörébe tartozik:

a) két jegyzőkönyvhitelesítő választása;

b) a központi választmány jelentésének és a zárószámadásának tudomásul-vétele;

c) a központi választmány ujjalkotása, vagyis elnöknek, I. és II. alelnöknek, pénztárosnak, ellenőrnek, I. és II. titkárnak, a budapesti és vidéki szaktanfolyamok vezetőjének, I. és II. gazdának, 5 számvizsgálónak, továbbá 30 választmányi tagnak s 30 póttagnak a megválasztása (választmányi póttagokul azok tekintendők, kik a rendes választmányi tagok után a legtöbb szavazatot nyerték);

d) a választmány határozatai ellen benyújtott föllebbezések fölött való döntés;

e) oly indítványok fölött való határozathozatal, amelyek a közgyűlés előtt tíz nappal a választmányhoz írásban betérjesztettek;

f) a heti tagsági illetékek megállapítása;

g) az alapszabályok esetleges megváltoztatása;

h) az egyesület esetleges fölосzlásának kimondása.

A 13. § f) és g) pontjai foganatosításuk előtt a m. kir. belügyminisztériumhoz fölterjesztendők.

14. §. Az annak rendje és módja szerint eldöntött indítványok ugyanabban az esztendőben már nem lehetnek újra vita tárgyaivá.

15. §. A tagok egy negyedrészeének a napi rend megjelölésével történt írásbeli kívánságára köteles a választmány huszonnyolc nap alatt rendkívüli közgyűlést összehívni.

V. A központi választmány.

16. §. A központi választmány hatáskörébe tartozik:

a) az egyesületi vagyron kezelése fölött való örködés;

b) a fölvetelre jelentkezőknek a tagok sorába való végleges fölvetele (jogában áll azonban a választmánynak, hogy bárkit is megokolás nélkül visszautasítson);

c) a pénztáros által törölsre ajánlott tagok törlése;

d) a rendes és rendkívüli közgyűlések összehívása, a Budapesten tartandó havi fölolvadó-ülések, mulatságok stb. programjának megállapítása;

e) a szaktanfolyamok ügyeiben való intézkedés;

f) a Kör kiadványainak ügyében való határozathozatal;

g) a vidéki választmányok és havi ülések határozatainak fölülvizsgálása és jóváhagyása (a helyi csoportok a központi választmány e tekintetben való

döntései ellen négy héten belül a közgyűléshez föllebezhetnek);

h) mindamaz ügyek intézése, amelyek a közgyűlésnek főtartva nincsenek;

i) az ez alapszabályok 2. §-ában kitűzött célok elérhetésére szükséges intézkedések megtétele.

17. §. A központi választmány a maga kebeléből a szükséghez képest szakosztályokat alkot, s azok működési körét meghatározza.

18. §. Elnök a választmányt köteles havonként legalább egyszer egybehívni. A határozatképességhez legalább tizenkét tag jelenléte szükséges. Határozatait egyszerű szótöbbséggel hozza a választmány, s szavazategyenlőség esetében az elnök szava dönthet.

19. §. A választmány tagjai kötelesek a választmányi üléseken pontosan megjelenni, esetleg az elmaradásukat igazolni. Háromszori igazolatlan mulasztás esetében az illető választmányi tag mandátuma megszűntnek tekintetik, s helyére a legközelebbi pótag hívatik be.

20. §. A választmányi ülések nyilvánosak. Hat választmányi tag indítványára az elnök zárt ülést köteles elrendelni. Ugyancsak hat tag indítványára a választmány elé utalt kérdésekben titkos a szavazás.

21. §. Ha hat választmányi tag a napi rend megjelölésével rendkívüli választmányi ülés összehívását ajánlja: az elnök köteles ezt a legrövidebb idő alatt egybehívni.

22. §. A központi választmány határozatai ellen huszonnyolc napon belül a közgyűléshez lehet föllebezni.

23. §. A közgyűlés által választott tisztí karnak a választmányi üléseken tanácskozási és szavazati joga van. A választmány választotta tisztviselőknek — föltéve, hogy nem egyszersmind választmányi tagok is — csak tanácskozási joguk van.

VI. A központi tisztviselők.

24. §. Az elnök vagy ennek akadályoztatása esetén az alelnökök egyike képviseli a Kört a hatóságokkal és harmadik személyekkel szemben; végrehajtja a gyűlések és a választmány határozatait; őrködik a pénzek kezelése fölött; a gyűléseken és a választmányi ülésein elnököl; a Kör által kibocsátott okmányokat aláírja, azonban azok érvényességéhez a titkár vagy a pénztáros ellenjegyzése szükséges; egybehívja a rendkívüli választmányi üléseket, s végre a választmány minden ülésén ő állapítja meg a tárgyalási sorrendet.

25. §. A pénztáros dolga az egyesületi pénzkezelés. A Kör részére érkező pénzküldeményeket ő veszi át, s az ő munkakörébe tartoznak a következő teendők is: a tagok illetékeinek a nyilvántartó törzskönyvbe beírása; az összes bevételek és kiadások főkönyvének vezetése; a havi kimutatásoknak és az évi mérlegnek elkészítése; végzi ezenkívül a Kör levelezését és minden adminisztratív munkáját.

26. §. Az ellenőr kötelessége a pénztárt és a pénztáros által készített pénztári kimutatást havonként megvizsgálni, s az utóbbit aláírásával hitelesíteni.

27. §. A számvizsgálóknak jogukban áll bármikor, de félévenként legalább egyszer kötelesek a pénztárt és a pénztári könyveket váratlanul rovincsolni. Kötelesek továbbá az évi záró számadást is átvizsgálni, s ennek alapján a választmánynak adandó fölmentvényt javaslatba hozni.

28. §. A titkár, illetőleg ennek akadályoztatása esetén a másodtitkár vezeti a közgyűlések, havi fölolvastó-ülések és választmányi ülések jegyzőkönyveit, melyek a legközelebbi választmányi ülésen az elnök és két jelen volt s előre meghatározott tag által hitelesíttetnek.

29. §. A szaktanfolyamok vezetőjének munkakörébe tartozik a budapesti és vidéki szaktanfolyamok szervezése, a vidéki kiállítások és fölolvastások anyagának összeállítása, a budapesti szaktanfolyamokon a tanítás irányítása. Helyettesét és segédjeit a központi választmány választja.

VII. Befizető-helyek és helyi csoportok.

30. §. Befizető-helyek:

A Kör vidéki tagjai mindaddig, míg lakóhelyükön helyi csoport nincsen, a központhoz tartoznak, s a központi választmánnyal közvetlenül, illetőleg egy bizalmi férfiú által vannak összeköttetésben. Ha valamely városban több tag van, ott a központi választmány befizetési helyet létesíthet; ez esetben a központi választmány egy ottani bizalmi férfiút befizető-helyi vezetővé nevez ki, akinek a központi választmánnyal való összeköttetést fenn kell tartania. Ennek a vezetőnek joga van a heti illetékek beszédéhez és a tagsági bejelentések fölveteléhez. Ez a bizalmi férfiú az általa beszédett illetékekért a Körrel szemben felelős, s köteles a központi pénztárossal négy-hetenként elszámolni.

31. §. Helyi csoportok:

a) Ha valamely városban több mint tíz tag van, helyi csoporttá alakulhatnak. Helyi csoport alakítása céljából a választmány vagy ennek valamely meghatalmazottja hívja össze az illető városbeli taggyűlést. Minden helyi csoport ügyei intézésére egy elnököt, egy pénztárost, egy-egy titkárt és ellenőrt s a tagok létszámához képest 2—10 bizalmi férfit választ, akik együttesen képezik a helyi csoport vezetőségét.

b) A helyi csoporttá alakulást kimondó gyűlésről szóló jegyzőkönyv — annak igazolása mellett, hogy az alakulás mindenben megfelelt a Kör alapszabályainak — nagy- és kisközségekben az elüljáróság-nak, rendezett tanácsú városokban s törvényhatósági joggal fölruházott városokban a polgármesternek negyvennyolc óra alatt bemutatandó. Ugyanakkor bemutatandó a Kör elnökének a helyi csoport megalakításához való hozzájárulását igazoló nyilatkozata, s a Kör láttamozott alapszabályainak egy sokszorosított példánya.

c) Minden tag köteles ama helyi csoporthoz tartozni, amelynek működési körén belül tartózkodik.

d) A helyi csoport vezetőségének kötelessége a tagok befizetéseiről, valamint egyéb bevételekről és az esetleges kiadásokról szerkesztett pontos kimutatást naptári negyedévenként a központi választmánynak beküldeni.

e) A helyi csoport minden év első nyolc hetében tartja meg taggyűlését, amelyen a lefolyt év működéséről jelentést tesz, vezetőségét újjáválasztja és a többség hozzájárulásával hozott esetleges indítványokat a központi választmányhoz a közgyűlés napirendjére való kitűzés céljából megküldi. Joga van ezenkívül a helyi csoport vezetőségének a taggyűlést mindannyiszor egybehívni, valahányszor ezt fontosabb ügyek megkívánják. Ha a tagok egy harmada — a napi rend megnevezésével — taggyűlés összehívását

kivánná: a helyi csoport vezetősége köteles ezt négy héten belül megtenni.

f) A helyi csoportok rendszerint csak az ugyanegy városban dolgozó tagokat foglalhatják magukban. Kivételes esetekben azonban, a központi választmány hozzájárulásával, a környéken dolgozó tagok is oda-csatlakozhatnak, mely esetben a 30. § szerint kijelölt bizalmi férfiú a helyi csoport pénztárosával számol el, illetőleg ezzel van összeköttetésben.

g) A helyi csoportok vezetőségei mindig szigorúan az alapszabályok és a központi választmány által hozott és szabályszerű formában közzétett elvi határozatok alapján működnek. Vitás esetek végleges elintézés végett a központhoz terjesztendők föl.

h) A központi választmány köteles a helyi csoportok ügykezelését időről-időre ellenőrizni és fölülvizsgálni, amely ellenőrzésnek naptári negyedévenként a beküldött számadások, esetleg személyes meggyőződés alapján kell történnie.

i) Ha valamely helyi csoport alapszabályellenesen jár el, avagy az egyesület anyagi vagy erkölcsi érdekeit sértené, s e rendellenességek a központ fölszólítása után négy hét alatt sem szüntettének meg, joga van a központi választmánynak az ily helyi csoport működését egy bizonyos időre fölfüggeszteni, avagy súlyosabb beszámítás alá eső hibák esetén föl is oszlatni. Az ily fölfüggesztő vagy főlösztató határozat ellen a közgyűléshez lehet föllebbezni, mely aztán végérvényesen dönt.

k) A helyi csoport elnöke az alapszabályok szellemének megfelelően intézi a helyi csoport ügyeit.

l) A helyi csoport pénztárosa beszedi az alapszabályok 4. §-ában megállapított illeteket, illetőleg átveszi ezeket a nyomdai házi pénztárosoktól és bevezeti a helyi csoport törzskönyvébe, melynek másolatát képezi a naptári negyedévenként a központnak beküldendő lezárolási kimutatás. A helyi csoport pénztárosa a lezárolási kimutatásban fölsorolt tagok illetekeit naptári negyedévenként lezárja, s ez összeg harmadát a csoport pénztárához csatolja. Ez egyharmadnyi összeg s az esetleges más bevételek szabad rendelkezésére állanak a helyi csoport vezetőségének, hogy a helyi csoport céljaira szükséges alapszabályszerű eszközök beszerzéséről gondoskodhassék. E pénztár kezeléséről az év végével a központnak kivonatos jelentés terjesztendő föl. A helyi csoport saját pénztárából fődözi az összes fölmerülő kiadásokat, például a könyvtár, lapok, helyiség költségeit stb. A fönmaradó kétharmadnyi összeget a pénztáros a számadás lezárásakor, de mindenkor legkésőbb tizenöt nap alatt a számadással egyetemben köteles a központnak fölküldeni. A központ viszont a kétharmad illeték ellenében köteles a helyi csoportok tagjai részére a Grafikai Szemlélet s a Magyar Nyomdászok Évkönyvét, valamint az esetleg szükséges tanfolyami meg egyéb kezelési nyomtatványokat megküldeni.

m) Mind az egyes tagok, mind pedig a befizetőhelyeken, illetőleg a helyi csoportok kötelékéhez tartozó városokban levő tagok jogosultak a központi választmány választásába, valamint akár a rendes évi közgyűlés, akár pedig a rendkívüli közgyűlések napi rendjén levő tárgyak eldöntésébe szavazatukkal befolyjni. E célból az egyes tagok saját költségükön beküldhetik szavazataikat a központi választmánynak. A befizető-helyeken a bizalmi férfiú gyűjti össze a szavazatokat, s egy jegyzőkönyv kíséretében beküldi. E jegyzőkönyv két ottani tag által hitelesítendő. A helyi csoportok székhelyein a szavazás úgy törté-

nik, hogy a csoport elnöke értekezletre hívja össze a csoport tagjait, s ez értekezleten — szükség esetén — forma szerint is tárgyalás alá veszik a napi rendnek egyes pontjait. És az így megvitott ügyben a többség által hozott határozatot jegyzőkönyvbe foglalják s azt szabályszerűen hitelesítve fölküldik a központnak. A központi választmány választására vonatkozó szavazólapok lepecsételve, az értekezlet elnöke és jegyzője, továbbá két hitelesítő által is aláírt jegyzőkönyvvel egyetemben úgy adandók póstára, hogy a központi választmány székhelyére a közgyűlés előtt huszonnegy órával beérkezzenek.

VIII. Szaktanfolyamok.

32. §. a) A központnak és a helyi választmányoknak kötelességük az arra való förekvés, hogy esztendőnkint október hó elejétől kezdve április hó végéig szaktechnikai tárgyú tanfolyamok rendeztessenek lehetőleg minden nagyobb taglétszámú városban.

b) A tanfolyamok lehetőleg hathetes ciklusokba osztandók, tartamuk azonban a szükséghez képest lehet rövidebb vagy hosszabb, sőt folytatólagosan több tanítási évre terjedő is.

c) A tanfolyamok beosztását a helyi csoportok vezetősége a központi tanfolyamvezetővel, illetőleg a központi választmánnyal egyetértően hathetenként előre állapítja meg, s közhírré téve, a hallgatónak jelentkezés idejét és föltételeit is meghatározza.

d) A tanfolyamok bármelyikének — esetleg többnek is egyszerre — hallgatója lehet minden olyan könyvpari alkalmazott, ki a Körnek tagja, s az esetről-esetre kiírandó beiratkozási föltételeknek aláveti magát. Egyes, közelebről meghatározandó előadásokon tanulási idejüknek második felét töltő ifjak is fölvetetnek, ha a beiratkozási föltételeknek eleget tesznek, s fölvetelük a létszámra való tekintettel megengedhető.

e) Beiratkozáskor a hallgatók mindegyike látogatási könyvecskét kap, amelyben a tanfolyamok vezetője az előadások látogatását napi bélyegzőjével igazolja, az illető tanítási tárgyak előadói pedig a tanfolyam végeztével a hallgató kívánságára az elért eredményt bejegyzik.

IX. Havi ülések és kiállítások.

33. §. Mind a központban, mind pedig a helyi csoportok székhelyén havonként egyszer fölolvadó-, vita-avagy bíráló-ülés tartandó, s vele együtt a lehetőséghez képest nyomtatványkiállítás is rendezendő. E havi ülések tárgyai:

a) a tagok vagy vendégek szak- és társadalmi dolgokkal foglalkozó értekezéseinek fölolvadása, szabad előadása és vitatása;

b) szakkérdések és nyomtatványok benyújtása, előbbiek megfejtés, utóbbiak szemlélet és bírálat céljából;

c) folyó ügyek tárgyalása, úgymint titkári jelentés a Kör működéséről a legutóbb megtartott ülés óta, kiállítások és ünnepélyek rendezésének meghatározása;

d) netáni indítványok, mely címen a tagok bármelyike terjeszthet elő közérdekű javaslatot, s a havi ülés ezt esetleg pártolólág terjesztheti az illetékes fórumok elbírálása alá.

X. A Kör föloszlása.

34. §. Föloszlás esetén a vagyon kezelése a Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Segélyező Egyesületére bízatik, amely azt külön alakpént a Magyarországi Könyvnyomdászok Szakköre címén gyümölcsözőleg helyezi el. Ha tíz év alatt a könyvnyomdász alkalmazottak részéről hasonló célú kör vagy egyesület nem alakulna, az összes vagyon egy létesítendő vagy már létező nyomdászati továbbképző szakiskola céljaira fordítandó a Magyarországi Könyvnyomdászok Szakköre alapítványaként.

XI. Záradék.

35. §. Ha a Kör az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást illetőleg hatáskörét meg nem tartaná, a m. kir. kormány által a nagyméltóságú m. kir. belügyminiszter úrtól 1875. évi május hó 2-án 1508. sz. alatt kelt szabályrendelet értelmében, amennyiben a Kör további működésének folytatása által az állam vagy a körbeli tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul fölfüggesztetik, s a fölfüggesztés után elrendelt szabályszerű vizsgálat eredményéhez képest végleg föl is oszlattatik, vagy esetleg az alapszabályok pontosabb megtartására — különbeni föloszlás terhe alatt — köteleztetik.

36. §. Minden az alapszabályok módosítására vagy a Kör föloszlására vonatkozó határozat foganatosítás előtt a m. kir. belügyminisztériumhoz fölterjesztendő.

Kelt a Körnek 1909. évi március hó 21-ikén tartott rendes közgyűlésében.

A Könyvnyomdászok Szakköre titkárának jelentése az 1908-iki évről.

Mielőtt mult évi tevékenységünkről beszámolnánk, konstatálni óhajtjuk, hogy az elmúlt esztendő a szakunk fejlesztésére irányuló törekvések esztendeje volt. Megállapíthatjuk ezt abból, hogy ez idén váltak Körünk tanfolyamai magasabbfokú szakintézménnyé az Iparművészeti Iskola vezetése alatt, s e tény — mely mindnyájunkat örömmel tölt el — első lépésnek tekintendő az állandó állami nyomdász-szakiskola megvalósulása felé. Másrészt örömmel tapasztalhattuk, hogy vidéki kollégáink nagy mértékben igyekeznek szakunk színvonalának emelését és szaktudásuk fejlesztését előmozdítani. Céljukat pályázatok kiírásával, tanfolyamok szervezésével igyekeztek elérni, s igyekezetüket siker koronázta. A pályázatokkal különösen fokozták tanulni vágyó ambíciózus kollégáink szakunk iránti szeretetét.

Ezek előrebocsátása után áttérhetünk az elmúlt körév fontosabb mozzanatainak ismertetésére.

Körünk negyedszázados fennállását január 5-ikén ünnepeltük meg imponáns díszközgyűléssel, s igen szépen sikerült nemzetközi nyomtatványkiállításal, melyet Spitz Adolff szaktársunk rendezett Szakegyesületünk helyiségeiben.

Szakoktatási intézményünk fejlesztése ügyében az elmúlt nyáron jelentős érvendentes fordulat állott be. Az 1907-1908-iki tanfolyamainkat május havában rekesztettük be záró ünnepély keretében. Ez alkalommal jelent meg a tanfolyamok díszes értesítője, mely a tanfolyamokra vonatkozó összes jelentéseket és a hallgatók munkáinak legjavát tartalmazza.

Tanfolyamaink befejeztével kapott felsőbb megbízást Czakov Elemér dr. úr egy képezendő tanfolyam szervezésére; e tanfolyam célja, hogy bizonyos iparművészeti tudásnak a nyomdászokba való átültetése és az arra magukban kedvet érző iparművészeknek a nyomdászati technikával való megismertetése lehetővé tételése.

A tervezett tanfolyamok szervezetét megismervén, tudatára juttottunk annak, hogy e tanfolyam megindítása bennfőli hatással lenne Körünk továbbképző tanfolyamaira. Ezt elkerülendő, megindítottuk a tárgyalásokat a két intézmény egyesítése érdekében. Hosszas tárgyalások után júliusban döntöttünk ez ügyben olyképp, hogy tanfolyamainkat egyesítettük az Iparművészeti Iskola nyomdászati tanműhelyével. Az új tanfolyam magasabb színvonalú folytatása Körünk tanfolyamainak, s kiinduló-pontja szakoktatásunk állami szervezésének; hallgatói azok a nyomdászok (szám szerint huszan) és iparművészek (tizen), kik erre való rátermettségüket előbbi működésükkel igazolták. A tanfolyamon a fő súlyt a gyakorlati feladatok művészi megoldására helyezik.

A tanfolyam pedagógiai igazgatását és adminisztratív ügyeit az

Iparművészeti Iskola végzi, de a tisztnyomdászati ügyekbe beleszólása van a választmány által kiküldött 4 tagú bizottságnak is. A kísérleti nyomda az Iparművészeti Iskolában nyert új otthon, de fölszerelésének tulajdonjogát illetőleg semminemű változás nem állt be. A kormány által nyújtott 2000 koronás államsegélyt valamint a közgyűlésileg megszavazott 10 százalékos szinten az új tanfolyam javára engedjük át.

Az intéző bizottságba beválasztottuk: Stalla Márton, Fekete Béla, Spitz Adolff és Bauer Henrik választmányi tagokat.

A tanfolyam sikerét biztosítottunk látjuk — ismerve dr. Czakov Elemér úrnak, a tanműhely vezetőjének nagy grafikai tudását, agilitását és a tanfolyamra való rátermettségét s joggal reméljük is, hogy a tanműhely nagy szellemi hasznára válik a hazai nyomdász-ságnak.

E helyütt mondunk hálás köszönetet Vig Albert Iparoktatási főigazgató, Gaul Károly s Szegedi Árpád igazgató uraknak, valamint dr. Czakov Elemér úrnak tanfolyamainkkal szemben tanúsított jóindulatú pártfogásukért.

Tanfolyamaink s jelenleg a tanműhely működési körébe tartoztak a vidéki kiállítások és szakelőadások rendezése. Ilyeneket rendeztünk Győrött, Kolozsvárott, Nyitrán, Nagybacsereken, Sopronban, Szombathelyt (2 ízben is), Szabadkán, Pozsonyban és Temesvárott, — mindenütt fényes sikerrel. Előadókként szerepeltek: Augenföld M. Miksa, Fekete Béla, dr. Györgyi Dénes, Müller Ignác, Novák László, Schopp János, Stalla Márton és Szabó Róbert.

Megemlíteném, hogy az ily kiállítások alkalmával használható vasuti szabadjegyek engedélyezése iránt memorandummal fordultunk a kereskedelmi kormányhoz; kérvényünk válasz nélkül maradt; de a tanműhely vezetőségének negyven darab szabadjegy-utalvány lett rendelkezésre bocsátva; e szabadjegyeket ily kiállítások alkalmával igénybe is vesszük.

Megemlíteném hogy a közel jövőben hetenkint egy, esetleg több előadás rendezesítettük a nem tanfolyami hallgatók részére, sőt amennyiben elegendő állandó látogató jelentkezik: egy párhuzamos tanfolyamot is szervezünk; ezzel óhajtunk elegendő tenni tagtársaink jogos követeléseinek. Nagyon természetes, hogy ezt csakis azon esetben valósíthatjuk meg, ha garanciát kapunk arra nézve, hogy a hallgatók pontosan fogják látogatni az előadásokat.

Évkönyvünk 1908-ik évi kötete különböző okoknál fogva csak január hónapban jelent meg a negyedszázados jubileumra való tekintetből igen díszes kiállításban.

Az 1909-ik évi kötetet már decemberben kapták kézbe tagjaink. E kötet sem maradt hátra az előző éviéknél.

Az Évkönyv könyvdíszére, legjobb szakcikkére, hirdetésre és mellékleteire pályázatot írtunk ki, összesen 340 kor. értékben.

A könyvdíszpályázat nyertese Fekete Béla tagtárs lett.

Hirdetések pályázatán az első díjat: Busay Balázs és Götz József, a második díjat Müller Sándor nyerte.

A mellékletek pályázatának eredménye: I. díjjal lett kitüntetve: Spitz Adolff, a II. és IV. díjat Fekete Béla nyerte el, a III. díj Stalla Mártonnak ítéltett oda.

A szakcikkpályázat még eldöntetlen.

A Grafikai Szemle színvonalának emelésén lankadatlan buzgalommal munkálkodtak szerkesztőink. A tavalyi évfolyam füzeteinek technikai kiállítása is felülmúlja az előző évfolyamokét.

A 1907-iki évfolyamban megjelent melléklet pályázata ügyében egy kiküldött szakbizottság döntött a következőképp: A fővárosi mellékletet készítői közül első díjat nyert Fekete Béla; a vidékiek közül Strébely Gusztáv és Szathmáry Gábor. II. díjjal jutalmaztattak: Brónyal Lajos, Keszler Vilmos és Wanko Vilmos.

A Grafikai Szemlének mellékletekkel való ellátása érdekében július 1-től kezdve havonként ismétlődő 30—30 K-ás pályázatot hirdettünk. Ezen pályázaton díjaztattak: Müller Sándor, Kún Kornél, Fekete Béla, Lencse Antal, Lammer Árpád és Szabó István.

Örömmel tapasztaltuk, hogy vidéken a szakegyet helyi csoportjai egymásután hirdettek pályázatokat, így a győri helyicsoport: dalárda-tagsági jegyre, a szombathelyi és soproni levelezőre, a kassai és miskolci meghívóra és a nagybacsereki falragaszra. E pályázatok elbírálására Körünk szakbizottságát kérték föl. Kérésüket természetesen teljesítettük.

Vidéki tagcsoportjaink közül különösen tevékeny és hasznos munkásságot fejtett ki a kolozsvári és temesvári csoport. Mindkét helyen tanfolyamot is szerveztek.

Május havában rendkívüli közgyűlést tartottunk, melyen az időközben lemondás folytán megüresedett II. alelnök tisztséget töltöttük be: E tisztségre Szeniczai Mihály szaktársunk választott meg.

Ugyancsak e közgyűlés határozatából föliratot intéztünk a közmunkák tanácsához a főváros valamely utcájának vagy terének nagymesterünk Gutenberg neve után való elnevezése tárgyában. E föliratunk eddig elintézetlen.

Havi felolvasó ülést két ízben tartottunk. Mint felolvasók Szili M., Galamb József és Györgyi Dénes urak szerepeltek. Választmányunk 12 ülésen intézte el Körünk ügyeit. Ugyancsak

12 ülést tartott a szakbizottság is. Az irodalmi bizottság 2-szer ülésezett.

A Lorilleux Ch. és Tsa festékgyár meghívására tanulmányi kirándulást rendeztünk a Budafokon levő gyárba, melyen mintegy száz tagunk részt vett. A gyár vezetői fogadják ez úton köszönetünket a szíves vendéglátásért.

Tagállományunk jelentékeny szaporodása is bizonyítja, hogy Körünk működését a leghelyesebb mederben folytatja.

A folyó éz elejétől fogva beléptünk a postatakarékpénztári csekkiforgalomba, hogy ezáltal a főlétsleges portóköltiséget megtakaríthatassuk és vidéki helyi pénztárosaink munkáját megkönnyítsük.

Körünk vagyoni állapotáról a pénztáros és leltáros jelentése nyújt bővebb felvilágosítást.

Ez úton mondunk őszinte köszönetet Augenfild Miksa, Bozsik István szak társasoknak és Groh István úrnak, akik könyvtárunkat gyarapították nagybecsű adományaikkal.

Társas életünk fejlesztésére és ápolására nagyobb szabású farsangi táncestélyen kívül 5 házi estélyt rendeztünk. Körhelyiségünk kedden és csütörtökön este, vasárnap pedig délelőtt van nyitva s ez időben az olvasóterem, billard, sakk, dominó, szaklapok és szépirodalmi folyóiratok állanak a tagok rendelkezésére.

Végül köszönetünket kell kifejeznünk a Révai és Salomon nyomdának a farsangi táncestély összes nyomtatványainak díjtalan szállításáért, valamint Guttmann Emil téncrendező szak társasnak s mindazoknak, akik mulatságaiknak közreműködtek.

Amint jelen beszámolóinkból látható, körünk működése az év folyamán is a kívánt eredménnyel járt. Erkölcisi tekintélyünk a fővárosban s főleg a vidéken nemcsak megtartottuk, de növeltük is.

Jelentésünk végeztével kérjük a t. közgyűlést, szíveskedjék azt tudomásul venni, részünkre a felmentvélyt megadni, és a Grafikai Szemle szerkesztői, pénztáros, titkár és leltáros részére a szokásos tiszteletdíjakat megszavazni.

Budapest, 1909. február hó 12-én.

A választmány nevében :

Wanko Vilmos, II. titkár.

Pénztári jelentés az 1908-dik esztendőről.

Ha figyelemmel vizsgáljuk az elmúlt esztendő pénztári kimutatásait, első sorban szembeüthetjük az, hogy az 1907-ről áthozott 6618'08 K-val szemben 1907-re már csak 4731'49 K-t viszünk át, mely tény kizárólag annak tulajdonítható, hogy kiadványaink, úgy az Évkönyv, mint a Grafikai Szemle aránytalanul többre kerültek, mint az előző években. S ez természetesen is. Taglétszámunk emelkedésével igényeink is növekedtek, amire fényes bizonyíték kiadványaink előkelő nivója, s e részben nem is szabad visszaesést engednünk, ha mindjárt a tagsági díjak szerény emelése árán is. Az új alapszabályok különben — ha a közgyűlés azokat elfogadja — módot adnak majd arra, hogy a tagilleték szak társasaink túlnyomó részének kívánságához képest hetenkint legyen fizethető, s az esetleges csekély tagdíjemelés módot ad majd a vezetőségnek arra is, hogy kiadványainkat még előkelőbb nivóra emelje. De megszünteti egyszersmind a fenyegető deficitet is.

E kis kitérés után áttérek a kiadási számadatok indoklására. Kiadásaink között — az Évkönyv és a Grafikai Szemlén kívül — legnagyobb tétel a szaktanfolyami: 2519'81 K, mely következőképp oszlik meg: a szaktanfolyami értesítő 1076'46 K-ába került, a vidéki kiállítások és felolvasások 473'42 K-t igényeltek, a rajzoktatók és tanfolyamvezetők összesen 425 K időjárt kaptak, a segédkezélyzet a kísérleti nyomdában 206'60 K óradíjat kapott, a kísérleti nyomda költöztetése 155'32 K-ába került, vám, portó és expedició 60'30 K, villamos áram 54'95 K, a tanfolyam szolgálja 42'42 K-t kapott, tűz és betörés elleni biztosítás 25'34 K. Mulatságokra tavaly 1666'26 K-t költöttünk, ezzel szemben van azonban e címen 1578'50 K bevétel is, úgy hogy az öt nagyszabású mulatság — átlag 350 K-s kiadás dacára — mindössze 87'76 K-t igényelt. Huszonöt éves jubileumunk költsége a kiadott emlékfűzet révén lett 568'06 K. A tiszteletdíjak következőben oszlottak meg: pénztáros 342'90 K, leltárosok 114'30 K, pénzbeszedők 60 K, összesen 517'20 K. A helyiség bérlete negyedévi 229'10 K, azaz évi 916'40 K, világítás és takarítás 111'72 K, míg a beruuházás (fogasok, csillárok) 95'20 K. Pályadíjakra — az Évkönyv pályadíjain kívül, melyek ott vannak elszámolva — 270 K-t adtunk ki, míg az adományok tétele alatt a Szálló-Egyesületnek juttatott 50 K, 18 K újévi ajándék (házmester és levélhordó) és 28 K az Ács Mihály sirjának megkoszorúzási költsége van beállítva. A többi kiadási tétel önmagát magyarázza.

Az 1908-iki Évkönyv zárómérlege következőképpen alakul: Bevétel a hirdetésekéből 802'50 K, 214 előfizetett példány a 250 K = 535 K, 190 utólag eladott példány a 3 K = 570 K, tiszteletpéldányokért beírt 34 K, összesen 1941'50 K. Kiadások: a Világosság-nyomda számlája 1807'75 K, mellékletek költségei 3087'14 K, könyvkiadó számlája 1730'88 K, kiskérek 395'64 K, a könyvdíjaz pályadíja 100 K, szerkesztői tiszteletdíj 150 K, 250 db. előfizetési felhívás 35 K, expedició és egyéb portóköltiség 156'40 K, összesen 7462'81 K.

Az 1907-iki Grafikai Szemle bevétele volt előfizetők és egyes számok után 155'08 K, hirdetésekéből 1405'84 K. Kiadás: nyomdai számlák 2753'01 K, Koblinger számlája 135'07 K, szerkesztői díjak 451'75 K, apróbb (exp.) kiadás 51'30 K, mellékletekre 1722'13 K, összesen 4413'26 K.

Tagdíjbevételeink ismét hatalmasan emelkedtek. Az 1907-iki 8310'40 K-val szemben 9552'40 K-ra, melyben a vidék 2946'60 K-val szerepel, 474 K-val többel, mint tavaly. Az egyes fővárosi üzletek közül ismét a Franklin-Társulat vezet, a flókkal együtt 692'40 K-val, utána a Pesti Részevnyomda 514'20 K-val; a Világosság 294 K, a Wodianer-nyomda 269'40 K, a Pallas 260'40 K, a Pátria 255 K, a Székesfővárosi Ház Nyomda 252 K, az Athenaeum (leszorult a 8-ik helyre) 250'20 K-t juttatott Körünk pénztárába.

Szaktanfolyami bevételeink a 2000 K-s államsegély, a szaktanfolyami értesítőkből bevételezett 128 K, valamint a sopron-pozsonyi felolvasás költségeinek részbeni megtérítése révén emelkedtek 2174'28 K-ra. A többi bevételi tétel érthető módon van a mérlegbe beállítva.

Most pedig (születtel kérem a közgyűlést, hogy hűséges sáfárkodásunk elismerésül adja meg részemre a fölmentvélyt, buzgó és önzetlen munkatársaim: a helybeli és vidéki házi pénztárosok részére pedig szavazzon a t. közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet.

Bozsik István, pénztáros.

A vidéki tagsoportoktól 1908-ban befolyt:

Arad 119.40, Békéscsaba 22.30, Besztercebánya 15.60, Brassó 28.20, Debrecen 166.80, Déva 31.20, Eperjes 66.60, Esztergom 43.80, Eger 44.40, Fiume 40.80, Győr 179.40, Gyoma 44.40, Gyula 21.—, Hódmezővásárhely 51.—, Kassa 160.80, Kecskemét 86.40, Kolozsár 285.20, Makó 44.—, Marosvásárhely 37.22, Mezőtúr 18.60, Miskolc 70.20, Mohács 34.20, Nagybecskerek 162.—, Nagyvárad 121.20, Nyitra 39.60, Pécs 148.20, Sopron 97.90, Szabadka 140.40, Szeged 118.20, Székesfehérvár 77.40, Szekszárd 56.40, Szombathely 104.40, Temesvár 256.80, Turócszentmárton 34.20, Ungvár 29.40, összesen 2946.60 korona.

A leltárosok jelentése az 1908. esztendőről.

Körünk részletes leltári kimutatását helyszűke miatt csak a legközelebbi számunkban hozhatjuk, amely vagyonunk részletes leírását tartalmazza.

Könyvtárunk használatát az elmúlt évben be kellett szüntetnünk, egyrészt, mert a tagok a kölcsönvett könyveket vagy egyáltalán nem hozták vissza, vagy a mellékletektől megcsönkítva; másrészt mert könyvtárunk nem volt használható állapotban.

Azonban örömmel jelentjük, hogy szépen meggyarapodott könyvtárunkat már rendbehoztuk, amely szakkönyvekben és folyóiratokban ötszáz kötetet számlál.

Mindezeig Körünk anyagi ereje nem engedte, hogy könyvtárunk használatba vételének egyik fő kelléke, a katalógus megjelenhessen, azonban most már ezen tölésünk és csinos kis könyvtárunk jegyzékét legközelebb szétküldjük.

Amikor t. tagjainknak ezt bejelentjük és a könyvtárt szíves figyelmükbe ajánljuk, egyben felkérjük, hogy a kölcsön vett könyvekre ügyeljenek, mert csak így maradhat könyvtárunk épségben, így gyarapodhat és szolgálhatja mindnyájunk érdekét.

Egyebekben a könyvtári szabályzat szolgál iránnyadóul.

Könyvtárunkat a következők voltak szívesek adományaikkal gyarapítani: Bozsik István: Mikes Kelemen levelei; Kner Imre: A színharmónia; Spitzer Márk: több évfolyam magyar és francia évkönyv; és ránk nézve igen értékes könyvvel Gróh István: A magyar díszítő-művészet I. és II. kötet. Fogadják e helyen is hálás köszönetünket.

A tagok szórakozására rendelkezésre áll billard, sakk, dominó és különféle szak- és szépirodalmi lapok. A leltárosok.

Választmányi ülés 1909 február hó 19-én.

Elnök: Tanay József.

Jelen vannak: Tanay József elnök, Bozsik István pénztáros, Wanko Vilmos II. titkár, Sarlócs Lajos ellenőr, Boros Dezső I. leltáros, Hollósy János II. leltáros, Becker István, Busay Balázs, Goldberger Ármán, Morócz Jenő, Prüner Arnold, Spitz Adolf és Schornstein Jakab választmányi tagok, továbbá Czako Elemér dr. úr, az Iparművészeti Múzeum öre és a tanműhely vezetője. Tálvolaradásukat igazolták: Pollák Simon I. alelnök, Szeniczai Mihály II. alelnök, ifj. Aigner Antal I. titkár, Bárány Nándor, Enyedy János, Fekete Béla, Gyöngyösi Sándor, Müller Ignác, Novitzky N. László és Stalla Márton választmányi tagok, továbbá Novák László, a Grafikai Szemle szerkesztője.

Elnök az ülést megnyitván, üdvözli Czako Elemér dr. urat, kéri őt, hogy a tanműhelyre vonatkozó előterjesztését megtenni szíveskedjék.

Czako Elemér dr. ismerteti a tanműhely tanmenetét, s kéri a választmányt, hogy a tanműhelynek a Kör által való támogatásának kérdését mielőbb oldja meg. E fölött hosszabb vita indult

meg; a fölszólalások elhangzása után megállapítatnak az anyagi támogatás módjait, s fölkeretik a tanár úr, hogy az ez ügyben még szükséges hivatalos közbenjárást magára vállalni szíveskedjék. Czákó dr. úr e föladatait magára vállalja, amiért elnök a választmány nevében köszönetet mond neki. Az ügy folytatásának tárgyalása a február 26-án tartandó rendkívüli választmányi ülés napi rendjére tűzetik.

Elnök fölvonlatja a mult ülés jegyzőkönyvét, mely észrevétel nélkül hitelesítették.

Wanko Vilmosnak a jegyzőkönyvre vonatkozó bejelentése helyeslőleg tudomásul vétetik.

A mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Prüner Arnold és Schornstein Jakab kéretnek fel.

Wanko Vilmos előterjeszti a Kör mult évi működéséről szóló jelentését, melyet a választmány helyesen hagy.

Boszik István pénztáros évi jelentését mutatja be, mely tudomásul szolgál.

Ennek kapcsán Wanko Vilmos bemutatja a számvizsgálók jelentését arról, hogy a pénztárt és a könyveket meg segédkönyveket átvizsgálták és a legpéldásabb rendben találták.

A leltárosok jelentése a rendkívüli választmányi ülésen mutatandó be.

Pénztáros megbízatik, hogy a házi pénztárosokat jelölő ülésre hívja össze.

Boszik István indítványozza, hogy Boros Dezső leltáros tagtárs a Szakkör ügyeinek hathatós előmozdításáért, ügybuzgó fáradozásáért tiszteletbeli tagságra ajánltsassék. A választmány az indítványt lelkesedéssel fogadja, s kimondja, hogy ily értelemben tesz javaslatot a közgyűlésnek. Boros tagtárs a felkes ovációért köszönetet mondva, igéri, hogy továbbra is a Kör javán fog munkálkodni.

Pénztáros javaslatára indítványoztatik a közgyűlésnek, hogy az egyéni nyugtázás a fővárosban megszüntetessék, s csupán a vidéki tagok illetékei legyenek az eddighez hasonlatos módon nyugtázva.

Pénztáros jelentése a pénztár állapotáról és tagsági forgalomról tudomásul szolgál.

Az új alapszabálytervezet tárgyalása a rendkívüli választmányi ülés napi rendjére tűzetik.

Havi ülés március első vasárnapján lesz. Kiállítási anyagnak Szabó Róbert átengedte a bécsi szakiskola munkáit. Kassán nyomtatványkiállítást és fölveselést rendeznek. A választmány Bauer Henrik kiküldetéséhez hozzájárul.

Wanko Vilmos jelenti, hogy a Kör tagjai a Lorilleux-festékgyár meghívására február 2-án meglátogatták s megszemléltek a gyárat; a választmány a gyár vezetőinek jegyzőkönyvi köszönetet mond a szíves vendéglátásért.

A Gizella-telepre való kirándulás ügye áttétetik a vigalmi bizottsághoz.

Elnök jelenti, hogy az egy utcának Gulenberg neve után való elnevezése tárgyában beadott kérvényünk még nem intézttetett el.

Wanko Vilmos bejelenti, hogy a Kör tagsági jegye és levél-papírosa fogytán van, szükségessé válik pályázatok kifizása. Bejelentése tudomásul szolgál; a pályázatok közgyűlés után iratnak ki.

A Grafikai Szemlének mellékletekkel való támogatása ügyében megkeresések intézendők a nyomdafőnökökhöz; az elintézés másodlítkarra bizatik.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

Wanko Vilmos.

Szakkörünk legközelebbi (februári) havi ülése.

A Könyvnyomdászok Szakköre ez évi február 28-ikán, vasárnap délelőtti 10 órakor a Kör helyiségében (bejárát a bérköcsisutcai oldal) az alapszabályszerű napi renddel havi ülést tart, melynek keretében Werner Jenő szakfárs ismereti a bécsi grafikai főiskola mult tanévi termékeit. Külön meghívót nem küldtünk szíjjel.

Tagsági járulékokban a mult hóban befolyt:

a) Egyesektől (l. a 43. oldal) következő pénztári kimutatást): Fleischmann Miksa 0.60, Gábor József 1.80, Horváth Jenő 1.20, Melcer Ferenc 3.60, Váry László 3.60, Fekete Pál 2.40, Kner Imre 7.20, Czobor László 2.40, Kaufmann Kálmán 1.80, Kömüves József 1.60, Gerlach Ágoston 3.60, Hartmann Miksa 1.80, Pozsgay Imre 3.—, Zsuppán László 0.60, Beer Miklós 1.80, Pongrácz Antal 7.20, Béni Zsigmond 0.60, Spitzer Jenő 1.20, Müller Sándor 3.—, Szilártó István 1.80, Négó Károly 1.80, Szabó István 1.20, 2.40, Bichler Artúr 1.80, Bichler Jenő 1.80, Lammer Árpád 1.20, Farkas Antal 1.80, Varga Imre 1.80, Hámornik Aladár 1.80, Hahn Mór 1.80, Rosenberg Sándor 1.20, Schneider Jenő 1.80, Andreezzi Ferenc 1.20, Pály János 2.40, Mónus Károly 1.20, Tóth Ferenc 7.80, Landstein Izsák 1.20, Zubriczky Ferenc 1.20, Sichermann Lajos 0.60, Klein Samu 0.60, Gondos József 0.60, Benkő Dezső 0.60, Lackenbach Artúr 0.60, Dobos Géza 0.60, Steiner József 0.60, Wallenstein Manó 0.60, Luszitg Márton 0.60, Klein Rudolf

0.60, Somogyi Károly 0.60, Ludasi Jenő 0.60, Spitzer Samu 0.60, Spitzer Jenő 0.60, Bozsidiá Rezső 0.60, összesen 94.20.

b) A vidékről (l. a 43. oldal) következő pénztári kimutatást): Nyitra 3.—, Gyula 3.—, Gyoma 8.40, Marosvásárhely 9.—, Arad 15.60, Szekszárd 7.20, Nagybecskerek 13.20, Kassa 13.20, Eperjes 16.20, Győr 18.60, Kaposvár 3.60, Mohács 4.80, Besztercebánya 3.—, Pécs 41.40, Szamosújvár 1.80, Gyöngyös 2.40, Újpest 2.40, Pozsony 3.60, Mezőtúr 3.60, Torda 1.80, Székesfehérvár 19.80, Békéscsaba 1.80, Ungvár 3.—, Szeged 9.—, Kecskemét 10.20, Makó 4.20, összesen 223.80.

Tagsági forgalom 1909. évi január havában.

Beléptek a Körbe: Brichta Arnold, Schwarz Tivadar (Berkovits), Frisch Árpád (Világosság), Erényi Ferenc, Róza Sándor, Tinlin-szky István (Kaposvár), Schenk József, Szász Jenő (Győr), Csicséri Ferenc, Helber János (Légrady), Jurák Henrik, Löffler József, Neuner Ferenc (Hornvánszky), Frisch Károly, Lendvai István, Levák Gyula, Rosenzweig József (Fried és Krakauer), Fidor Szaniszló, Horváth Imre, Kiss Mihály, Pokorny János, Vorzimmer Dezső, Weisz Géza (Pazmanium), Joó Miklós (Károlyi), Baranyi József, Hambalkó Antal, Neufeld Dezső, Tokai János (Petőfi), Deutsch Sámuel, Holler István, Leicht Mihály, Mencer Gyula (Schlesinger A.), Czanik János, Lukesch Béla (Stephaneum), Steiner Manó (Községi Nyomda), Friedmann József, Geszler Mátvás, Krausz József, Máth Ferenc (Posner), Morgenstern Ármán, Balázs Gyula, Breiten Károly, Flesch István, Hock Károly, Kandó Ferenc, Kaupy Jenő, Kreisz János, Krápál Pál, Mandl Rezső, Mandovszky Kurt, Steiner Sándor, Sussmann Adolf, Weiner Henrik (Hungaria), Goldberger Gyula, Kohn Lipót, Szelezky Károly, Takács János, Fiaszik Arnold (Besztercebánya), Betska Mihály, Fekete Ödön, Schulz Alajos (Varga Károly (Hornvánszky), Beer Miklós (Lippa), Zsuppán B. László (Selmezbánya), Pongrácz Antal (Dés), Béni Zsigmond (Tokaj), Melcer Ferenc (Selmezbánya), Csomor János, Enyedi Milutin, Todorán Miklós (Szamosújvár), Horváth Jenő (Aranyos-Maróti), Birnbaum Dezső, Gazsó István, Hortolányi Sándor, Szabó Ferenc II. (Gyöngyös), Kiss István III., Willim János (Szeged), Fleischmann Miksa (Tapolca), Rácz József, Bogrnár Jenő, Farkas Vilmos (Újpest), Fischer Dezső II. (Dóza és Müller), Kovács István II. (Jókai), Bartha Antal, Szabó Sámuel, Tóth Antal, Tóth Lajos (Makó), Bertan Ede, Thurzó József (Budapesti Lapvállalat), Babiczky Géza, D. Mészáros Lajos, D. Tóth János (Kecskemét), Mégó János (Róza), Politzer Kálmán (Kellner), Schultheisz Jenő, Krausz Jenő (Langer), Wagner Dezső (Márkus), Mallaschitz Ferenc, Pichler Ferenc (Pozsony), Bencze Károly (Torda), Balogh Gyula, Bernáth Gyula, Borbély Ferenc, Czuh János, Cszimás Károly, Erdélyi László, Fényes István, Fidor József, Fischer József, Fischer Rezső, Gruber Gyula, Halász Emil, Izsák Károly, Jaeger Kristóf, Kautnik Béla, Kazsimir Béla, Kerekes Jenő, Kostyák István, Kovács József, Liedl Gusztáv, Nánási Gábor, Németh Ernő, Oppelt Károly, Paksa János, Pálya Szilveszter, Straszner Ferenc, Schmidt István, Szalacsy József, Szántó László, Szukodovszky Rezső, Várad Lajos, Weisz Antal (Franklin-Társulat), Bezdek Elemér, Béres Károly, Csiák Károly, Dobs Nándor, Fischer József, Fodor Ferenc, Gajdosik Jenő, Hány Árpád, Höflinger Ede, Kallaman Sándor, Krátzer István, Mikus András, Nusser Jenő, Pintér János, Pozmann Géza, Strommer Ede, Tóth Gyula, Weninger István (Stephaneum), Greil Henrik, Klein M. Márk, Paura Sándor, Reismann János, Schmidt János, Wegener Ottó (Pesti Könyvnyomda R.-T.), Gelléri Mihály (más fogl.), Grünwald József (Hedvig Sándor), Lányi Béla, Somogy Géza (Műszaki), Schwarz Béni (Kálmán), Koczaurek Rajmond (Hedvig I.), Novák Rikárd (Müller), Krausz Manó (Fritz), Seifcsik Lajos (Egyetem Nyomda), Spátsil Ede, Steinfeld Jenő (Allami Nyomda), verseci helyi csoport, Brünner Sándor, Gajda Béla, Keszthelyi Sándor, Simhart Imre (Pallas), Petkov Donát (Zsombolya), Schmidt Antal, Taraczky Géza (Ungvár), Löw Nándor (Eger), Dulik Mihály (Berkovits), Ritter Béla (Löbl D.), Blumschein Ignác, Goldberger Jakab, Schuler Gusztáv, Tóth Ferenc, Kram János (Nádas és Rákos), Buczek Rezső, Heinisch Károly, Kuncz György, Mudry Endre (Révai és és Salamon), Heumann Lajos (Thalia), Luka Sándor, Speer Antal, Kovács Zsiva (Nagybecskerek), Farkas Jenő (Turul), Brenner Márk, Szobonya József (Budapesti Hírlap), Hajdu Imre (Szentes), és-szamosújvári helyi csoport, Simon István (Eperjes).
Mehalt: Szakály István, Völfer József, Orbán János. *Kiélptek a Körből:* Bagics Nándor (Wodianer), Buzásy János (Eperjes), Jandek Gusztáv (Győr), Szilárd László (Kecskemét). *Hátralék miatt törleendő:* Lukesch Ferenc (Grafikai Intézet), Fröhlich Samu (Pénzüntézet Nyomda), Biraucz Döme (főnök), Priesner Lajos (Elek), Schmidt Antal (Várnai), Roth Sándor (Priegyel), Breltner Zsigmond (Schmelz), Szücs József (Wodianer), Blau Mór, Antal Miklós, Piskur Antal, Tomcsányi Dezső, Frank Mór, Földváry Elemér, Zettel Ferenc, Spitzer Márk, Jandák Sándor, Krammer Lipót, Geiger Károly, Lazarovits Rezső, Rauch Ármán (ismeretlen tartózkodásúak). — A hó végén 11 tiszteletbeli, 1719 rendes, összesen 1730 tag.

Bevétel.

Pénztári kimutatás 1908 jan.—dec. haváról.

Kiadás.

	K	f.	K	f.		K	f.	K	f.
Át hozat a múlt évről			6618	08	Szaktanfolyami célokra	2519	81		
10 drb hitelszöv. részjegy (à 10 kor.)			100	—	Mulatságokra	1666	26		
Gutenberg-szobor-alap			784	66	Helyiségbérlet	916	40		
Ács-Mihály-alap			551	84	A helyiség fentartása	111	72		
Mulatságokból			1578	50	Beruházás ugyanott	95	20		
Különféle szaktanfolyami bevételek			2174	28	Az Évkönyv (1908) kiadása	7462	81		
Kanizsaiak a Gutenberg-szob.-alapra			1	56	A Grafikai Szemle 1907. évi kiadása	4413	26		
					Tiszt.-díjak (titk., pénzt., leitárosok)	517	20		
Tagsági járulékokban befolyt:					25-éves jubileum költsége	568	06		
Államnyomda	93	—			Szaklapok, folyóiratok előfizetése ..	167	42		
A Nap	19	20			Admin. nyomtatványokra	330	26		
Athenaeum	250	20			Adományok (szálló és ujévi ajánd.)	96	—		
Bagó-nyomda	12	—			Pályadíjakra	270	—		
Bercsényi-nyomda	32	40			Adminisztrációs kiadások helyben a			201	84
Berkovits-nyomda	30	—			vidéken				
Budapesti Hírlap	102	60			Készpénz az év végén			4731	49
Buschmann Ferenc	72	60			10 drb hitelszöv. részjegy (à 10 kor.)			100	—
Egyetemi nyomda	78	—			Gutenberg-szobor-alap			814	—
Egyesületi tisztviselők	99	60			Ács-Mihály-alap			571	48
Engel és Ladányi	12	60							
Európa	32	40							
Fővárosi nyomda	32	40							
Franklin	614	40							
Franklin-fiók	78	—							
Fried és Krakauer	48	—							
Gallitzenstein	81	60							
Gelléri és Székely	64	80							
Globus	80	40							
Grafikai intézet	76	80							
Hamburger és Birkholz	51	—							
Hedvig Sándor	24	60							
Hornvánszky	95	40							
Jókai-nyomda	31	20							
Károlyi György	34	80							
Kellner Ernő	55	80							
Kertész József	48	—							
Klein Vilmos	29	40							
Korvin Testvérek	40	80							
Községi nyomda	42	60							
Légrády Testvérek	85	80							
Lengyel Lipót	16	20							
Löbl D. és Fia	39	—							
Löblovitz-nyomda	24	60							
Magyar Hírlap	65	40							
Markovits és Garai	37	20							
Márkus Samu	131	40							
Máv. menetjegynyomda	22	20							
Minerva-nyomda	28	80							
Molnárak Lapja	54	—							
Otthon-nyomda	27	—							
Pallas	260	40							
Pannonia	12	60							
Pap és Schwartz	25	20							
Pátria	255	—							
Pazmaneum	11	40							
Pénzügyintézet nyomda	53	40							
Peater Lloyd	120	60							
Pesti Könyvnyomda R.-T.	514	20							
Posner Károly Lajos és Fia	81	60							
Raddó Izor	32	40							
Révai és Salamon	58	80							
Rígler J. E.	117	60							
Rozsa Kálmán és Neje	86	40							
Stephanum	115	20							
Székesfővárosi Házi Nyomda	252	—							
Szent-László-nyomda	30	—							
Thalia-nyomda	34	80							
Vasutas-Szövetség nyomdája	26	40							
Világosság-nyomda	294	—							
Weisz L. és F.	22	80							
Wodianer F. és Fial	269	40							
Videkről (részletezése a köv. oldalon)	2946	60							
Egyesektől és kisebb nyomdákból									
nelyben és vidéken	1035	40							
Le a szakirodalmi alapra	9552	40	9180	66					
	371	74							
Takarékp. kamatok a főpénztárnál	106	27							
Takarékp. kamatok az Ács-alapnál	19	64							
Takarékp. k. a Gutenberg-sz.-alapnál	27	78							
Takarékp. k. a szakirodalmi alapnál	5	38							
A Hitelszövetkezet osztaléka 1906-ra	5	—	164	07					
Szinkörjegy-utalványokból			13	38					
Billardpénzből			37	82					
Az Évkönyv 1908. évi bevétel			1941	50					
A Grafikai Szemle 1907. évi bevétel			1560	92					
Szakirodalmi alap:									
Át hozat a múlt évről	474	20							
A főpénztárból	371	74	845	94					
			25553	21				25553	21

Sarlós Lajos, ellenőr.

Bozsik István, pénztáros.

Jelen mérleget átvizsgáltuk, a könyvekkel tételesen összeváltottuk és rendben találtuk. — Budapest, 1909 február hó 10-én.
Steinherz Miklós, Breuer Miksa, Gogel Adolf, számvizsgálók.

Bevétel.

Pénztári kimutatás 1909 január haváról.

Kiadás.

	K	f.	K	f.		K	f.	Σ	f.
Át hozat a múlt hóról			4731	49	Jan. 17-iki házi estély összekiadása ..	332	10		
10 drb hitelszöv. részjegy (à 10 kor.)			100	—	A Grafikai Szemle mellékleteinek költségeire	70	82		
Gutenberg-szobor-alap			814	—	A Grafikai Szemle decemberi és januári mellékleteinek pályadíja ..	60	—		
Ács-Mihály-alap			571	48	200 darab illetéklízüetési könyvecske 40 fillérjével	80	—		
Államsegély a szaktanfolyamoknak			2000	—	Csekkekre	7	—		
Január 17-iki estély összbevétele ..			320	—	Államsegély nyugtabélyege	7	50		
					Terpentin a kísérleti nyomdába ..	6	21		
Tagsági járulékokban befolyt:					Újévi ajándékokra	17	60		
Államnyomda	7	20			Takarítás, világítás	9	96		
A Nap	1	20			Adminisztrációs kiadások helyben és vidéken	15	76	606	95
Athenaeum	15	60							
Auer és Társa	3	60							
Bagó-nyomda	—	60							
Berceaényi-nyomda	3	60							
Berkovits-nyomda	3	—							
Budapesti Hírlap	11	40							
Budapesti Lapvállalat	1	20							
Buschmann Ferenc	6	—							
Egyetemi nyomda	5	40							
Egyesületi tisztviselők	7	80							
Engel és Ladányi	1	20							
Európa	3	—							
Fővárosi nyomda	2	40							
Franklin-Társulat	72	—							
Franklin-fiók	6	60							
Fried és Krakauer	4	80							
Gallitzenstein	6	—							
Garai-nyomda	3	—							
Globus	10	20							
Grafikai Intézet	4	80							
Grosz A. és Társa	2	40							
Hamburger és Birkholz	—	—							
Hedvig Imre	2	40							
Hedvig Sándor	1	20							
Hornvánszky-nyomda	12	60							
Hungária	7	80							
Jókai-nyomda	4	20							
Karczag-nyomda	1	80							
Károlyi-nyomda	2	40							
Kellner Ernő	1	20							
Kertész-nyomda	6	—							
Klein Vilmos	1	80							
Korvin Testvérek	4	20							
Községi nyomda	3	60							
Langer-nyomda	2	40							
Léorády Testvérek	10	80							
Löbl D. és Fia	6	—							
Löblovitz-nyomda	1	20							
Magyar Hírlap	4	80							
Markovits és Garai	3	60							
Márkus Samu	6	60							
Máv. menetjegynyomda	2	40							
Minerva-nyomda	1	20							
Molnárók Lapja	3	60							
Müller-nyomda	1	80							
Nádas és Rákos	1	80							
Otthon-nyomda	1	20							
Pallas	18	60							
Pannonia	—	—							
Pap és Schwarz	3	—							
Pátria	22	80							
Pazmaneum	4	80							
Pénzüntézetli nyomda	15	60							
Peater Lloyd	10	20							
Peati Könyvnyomda R.-I.	45	60							
Petőfi-nyomda	7	20							
Poaner Károly Lajos és Fia	12	60							
Radó Izor	2	40							
Révai és Salamon	6	60							
Rigler József Ede	7	20							
Rothberger és Welcz	1	20							
Rózsa Kálmán és Neje	9	—							
Schlesinger-nyomda	2	40							
Schmidl-nyomda	2	40							
Stephaneum	11	40							
Székesfehérvári Házi Nyomda	22	20							
Szent-László-nyomda	1	20							
Thalia-nyomda	3	60							
Turul-nyomda	—	60							
Várnai-nyomda	6	60							
Világosság-nyomda	21	60							
Welcz Adólf	—	60							
Welcz L. és F.	1	20							
Wodianer	20	40							
Wojtitz-nyomda	—	60							
Vidékről (részletezése a megelőző oldalon)	223	80							
Egyesektől (részletezése a megelőző oldalon)	94	20	859	20					
			9396	17				9396	17

Sarlós Lajos, ellenőr.

Bozsik István, pénztáros.

Kedvezményes színház- és fürdő-utalványok.

A *Vígszínházba* és *Uránia-színházba* mintegy húsz-huszonöt százalékkal mérsékelt jegyekre jogosító utalványok kaphatók a pénztárosnál (VIII, Sándor-tér 4. sz., III. emelet 5), valamint a *Hungária-fürdőbe* szóló kedvezményes jegy-utalványok is. Az utalványok ára a színházakba darabonként 4, a fürdőbe 2 fillér.

Fölvívás Körünk vidéken dolgozó tagjaihoz.

A tanfolyamok vezetője fölvívja a vidéki tagtársakat, hogy a kiállítás- és fölolvadásokra vonatkozó megkereséseiket egyenesen a tanfolyamvezetőséghez intézzék, és pedig a kiállítás napja előtt legalább négy héttel. (Megkeresések Wanko Vilmos szakköri másodtitkárnak a címére, Budapest VII, Dohány-utca 10. sz. alá, a Fried és Krakauer féle nyomdába intézendők.)

A tag szórakozási alkalma körhelyiségünkben.

Körhelyiségünk a Gutenberg-Ölthonban van (bejárat az épület bérkocsis-utcai részén). A helyiség nyitva van: vasárnaponként délelőtt 9 órától 1-ig, valamint minden kedden a csütörtökön este 8 órától 10-ig. Olvasó-terem, billard, sakk, dominó, szakkörök és szépirodalmi folyóiratok állnak itt a tagok rendelkezésére.

A Könyvnyomdászok Szakköre pályázata.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmánya elhatározta, hogy a magyarországi könyvnyomatók fokozottabb szakbeli fejlődésére buzdítása végett pályázatot hirdet a Grafikai Szemle egyes füzeteinek mellékleteire. A Szakkörnek ez a pályázata havonként megméltódik 30–30 korona pályadíjjal, amely őszig minden körülmények közt kiadatik az illető hónapban megjelent mellékletek legjobbikának. A pályázatokon csak olyan munkák vehetnek részt, amelyekben a szedési elem is kellően képviselve van. Pusztán rajzok beküldésével tehát nem lehet pályázni. A pályaműveket már okvetlenül valamely célra kellett kinyomtatniok, a Grafikai Szemle számára egyszerűen továbbnyomtattniok. Ennek biztosítása okáért az ilyen mellékleteknél csak a papírosnak az árát térítjük meg. — Az egyes hónapokra eső pályázatokon mindazok a mellékletek vesznek részt, amelyek az illető hó 20-ikára szerkesztőségünkhez beérkeztek, illetőleg a vidéken póstára adattak. Később földadott mellékletek a következő hóra maradnak. Példányszám 2050. Korrekturának előzetes beküldése fölösleges, a papírosról szóló számla a küldeményhez mellékelendő. A pályaműveket a Szakkör szakbizottsága havonként bírálja el.

Az idényjegy használhatása házi estélyeken.

Figyelmeztetjük a házi estélyeinket látogató tagtársakat, hogy az idényjegyekkel csak a tagok és a kíséretükben levő hölgyvendégek bocsáttatnak be. Az idényjegy mára át nem ruházható, s a vele való minden visszaélés az elvesztését vonja maga után.

A múlt évi Grafikai Szemle bekötési táblája

már elkészült, s megrendelőinknek széjjel is küldöttük. Néhány darab azonban még rendelkezésre áll, s fővárosi megrendelőinknek 1.40 koronáért, vidékieknek (portómentesen) 1.50 koronáért adjuk.

A Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. szám alatt) kaphatók:

a Könyvnyomdászok Szakköre továbbképző tanfolyamainak 1904-1905., 1905-1906. és 1907-1908. évi értesítői.

Szerkesztették Tanay József, Novák László és Augenföld Miksa. — Rövid összefoglalásban ismeretlik a tanfolyamokon előadott tanítási anyagot. — Egy-egy könyvnek az ára 1 kor., vidékre portómentes küldéssel 1'10 kor.

Kondícióbeli változások pontos bejelentése.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy kondíciójuknak esetleges megváltozását — tehát mind a belépést, mind pedig a kilépést is — haladéktalanul adják tudtul a Kör pénztárosának (lakik: Budapest VIII, Sándor-tér 4. szám alatt), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kladványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelező-lap beküldése.

A Szakkör vidéki pénztárosainak figyelmébe!

Körünk ez év január havától tagja a magy. kir. póstatáraké-pénztár csekk-osztályának (22766. sz.). A megfelelő csekkfüzeteket már szét is küldöttük, tehát kérjük a vidéki pénztárosokat, hogy pénzküldeményeiket ezentúl a csekklapok útján juttassák hozzánk. Ezek hátsó oldalán írásbeli közlemények (tagnévsor, Szemle-szükséglet stb.) is följegyezhető, ami által minden egyéb az eddigi ügykezelésben fölmerült portó-költség megtakarítható.

Fotografus kedvezménye tagjaink részére.

Erdélyi M. cs. és kir. udv. fényképész (Budapest IV, Semmelweis-utca 2. sz., a Kossuth-Lajos-utca sarkán) Szakkörünk tagjainak fényképek készítésekor a következő kedvezményt adja:

6 darab vízít-fénykép	6 korona,	12 darab 10 korona.
6 „ kis makartkép	14 „ „	12 „ „ 24 „
6 „ kabinetkép	16 „ „	12 „ „ 26 „
6 „ makartkép	20 „ „	12 „ „ 36 „

Megrendelés alkalmával az illető szakciónak a legutolsó hóról szóló nyugtával kell igazolnia, hogy tényleg tagja a Szakkörnek.

A Grafikai Szemle hirdetéseinek szabott árai:

a) Egész oldalnyi hirdetés:	egy évre	240.— korona.
„ „ „	fél évre	130.— „
„ „ „	negyed évre	70.— „
„ „ „	egyszeri közlés	30.— „
b) Fél oldalnyi hirdetés:	egy évre	130.— „
„ „ „	fél évre	70.— „
„ „ „	negyed évre	40.— „
„ „ „	egyszeri közlés	20.— „
c) Negyed oldalnyi hirdetés:	egy évre	70.— „
„ „ „	fél évre	40.— „
„ „ „	negyed évre	25.— „
„ „ „	egyszeri közlés	13.— „
d) Nyolcad oldalnyi hirdetés:	egy évre	40.— „
„ „ „	fél évre	25.— „
„ „ „	negyed évre	15.— „
„ „ „	egyszeri közlés	8.— „

Az apró hirdetéseknek az ára az első közléskor petít soronként negyven fillér; minden további közlés ötven százalékkal olcsóbb.

Szerkesztik Tanay József és Novák László. Kladvéltulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V, Hold-utca 7. sz. (telefon 36—02). Nyomatott a Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság nyomdájában, Sas és Bauer budapesti papírraktáros cégnek a papírosára. — Előfizetési ár: egész évre 4 korona, fél évre 2 korona. Egyes szám ára 40 fillér.

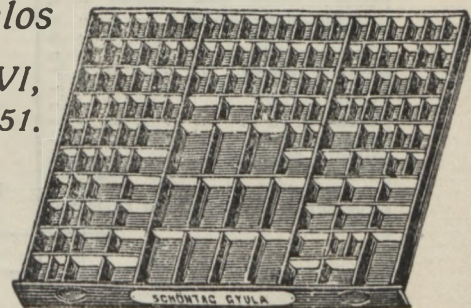
Schöntag Gyula

szakasztalos

Budapest VI,
Váci-körút 51.

Kis antiqua-
szekrény 7,
nagy 9 kor.

Arjegyék ingyen
és bérmentve.

Magyar Nyomdászok Évkönyve 1909. évre.

Huszonnegyedik évfolyam.

Szerkesztette: **Novák László.**

Kiadja a Könyvnyomdászok Szakköre Budapesten.

Terjedelme több mint tizennégy ív, mellékleteinek száma huszonhét. Tartalom dolgában fölülmúlja az összes korábbi köteteket. Ára 4 korona. Megrendelhető **Bozsik István** pénztárosnál Budapesten, Sándor-tér 4. szám.

Bozsik István szakköri pénztárosnál (VIII, Sándor-tér 4, Gutenberg-Otthon) kapható:

**A magyar állam
nyomdászattörténeti térképe.**

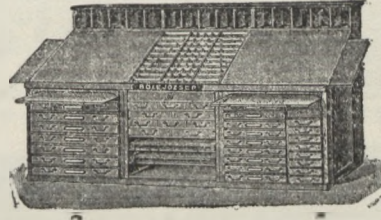
Tervezte és magyarázó szöveggel ellátta: **Firtinger Károly.** — Ára 60, postán küldve 70 fillér. Évkönyv-vásárlók fél áron kapják.

Szaklapokat meg -könyveket

(bármely nyelvűeket) vásárol, esetleg csereberél fővárosi szaktárs. Címe a kiadóban.

Böle József

első magyar
könyvnyomdai szakasztalossága
Budapest, Horánszky-utca 3.

Állandó raktárt tart betű-szekrények- s regálisokból, könyvkötői faszerezvényből. Javításokat pontosan eszközöl. Elvállal minden más asztalosmunkát is.

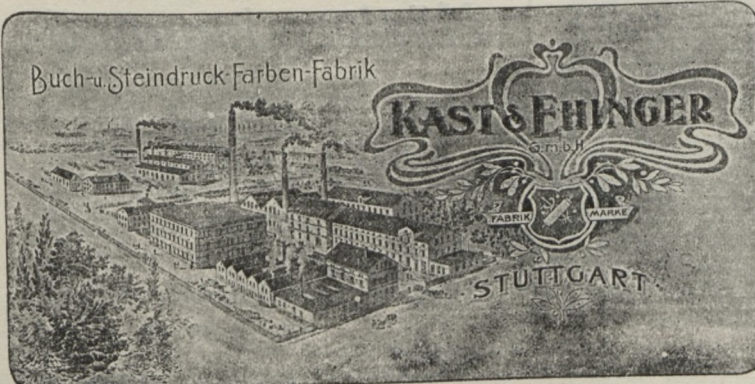
A modern ornamentikában és tervezésben teljesen jártas szaktárs elvállalja stílszerű könyvdíszek, úgymint iniciálék, fejlécek, záródíszek készítését, teljesen modern fölfogásban. Készít ezenkívül mindenféle könyvs árjegyzékbortéket, elvállalja egész könyvek díszítését, valamint egyes lapok illuminálását. Címe megtudható a szerkesztőtől.

Koblinger Gyula

fotocinkográfiai
műintézete.

Budapest VII, Csengery-utca 22. szám (telefon 14-61).

Készít mindennemű kliséket művekhez, folyóiratokhoz, árjegyzékekhez meg hirdetésekhez. Építészeti stb. terveket fotolitográfiailag sokszorosít. — Alapítás éve 1892.

Fiókfestékgyárak: Berlinben, New Yorkban s Chicagóban. Minden a grafikai sokszorosító szakokhoz való festék elismert kitünő minőségben.

Magyarországi s ausztriai raktár:
CARMINE HUGÓ
grafikai szaküzlet

Bécs **BUDAPEST** Prága
VI, KIRÁLY-UTCA 26. SZ.

Kitüntette: Páris 1900: Grand Prix s két aranyérem; Saint Louis 1904: nagy díj; Bordeaux 1907: Grand Prix. — A telefon száma: 14-16.

OTT H. ADOLF

BÉCSI KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR

WIEN, XI., FICKEYSTRASSE 13.

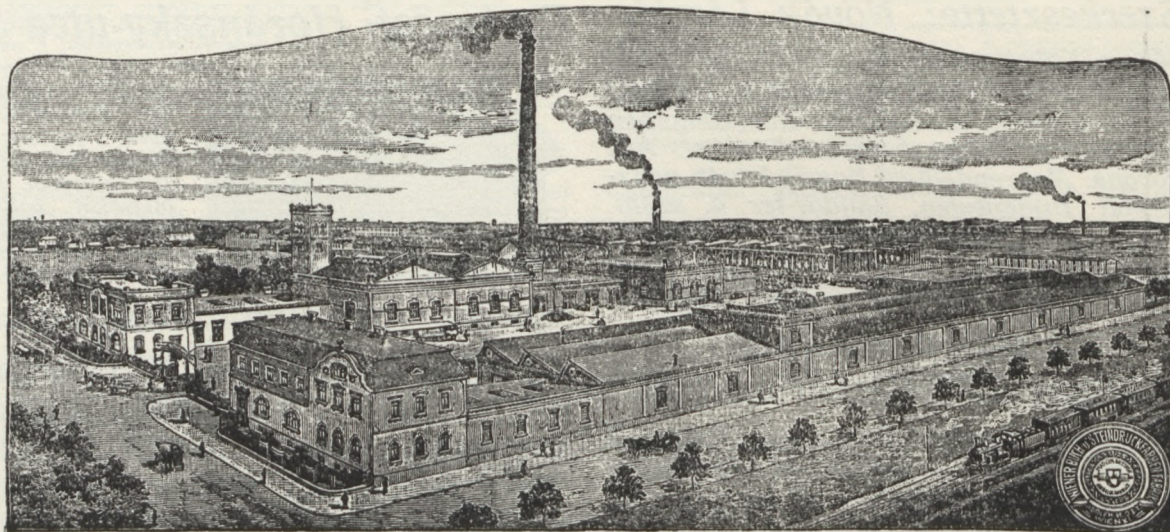
Magyarországi vezérképviselőt és bizományi raktár

BALOG MIKSA ÉS TÁRSA

GRAFIKAI SZAKÜZLET,

BUDAPEST, VI. KERÜLET, KIRÁLY-UTCA 70.

Telefon: 80-23.

FEKETE ÉS SZÍNES KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI, FÉNY- ÉS BÁDOGNYOMDAI, VALAMINT KÖNYVKÖTŐI ÉS UJSÁGFESTÉKEK, KENCÉK ÉS HENGERANYAGOK GYÁRA.

Távíráti cím: WIENERFARBEN.

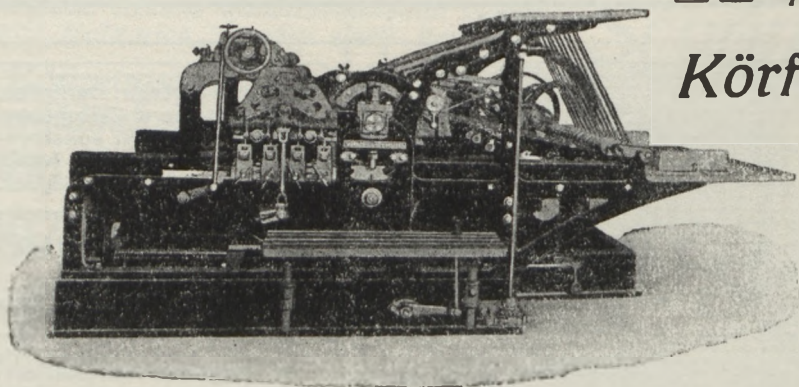
WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁRA BUDAPESTEN

Könyvnyomdai gyorsajtók vasuti rendszerű menettel. Könyvnyomdai gyorsajtók két- és négy pályás görgőjárattal. Kromotípiái gyorsajtók rövidített ívkivezetéssel, a gyűrűs kirakódob segítségével. Kétfordulatú gyorsajtók előkirakóval. Könyvnyomdai gyorsajtók görgőpályával. Könyvnyomdai kézisajtók. Könyvkötő-gépek.

Körforgó nyomó- gépek

ujság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ív nagyság számára.

Baer Ottó festékgyárai.

Telefon :
93—29.

A grafikai iparágakhoz szükséges összes
□ fekete és színes festékek gyártása. □

Telefon :
93—29.

Különlegesség: a „VORAN“ kő- és könyvnyomdai fekete festék; eddig felülmulhatatlanul gyorsan szárad.

— Grafikai osztály : —
A kő- és könyvnyomdai szakmához
szükséges összes kellékek raktára.

— Vezérképvisellete és nagy raktára —
a „Chromo“ altenburgi papírgyárnak,
J. Friedrich Daechsler langentalen-
heimi kőbányájának,
Hutter és Schrantz nemezgyárának.

— Hengeranyaggyár és hengeröntő-
műhely. —

— Litográfiai kövek. —

Körforgógép-nemez, könyvnyomdai gé-
pekhez való alátét-nemezek, stereo-
□ típusú matrica-nemezek. □

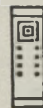
Budapesti gyártelep : VII. ker., Gizella-ut 53. szám.

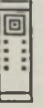
BERTHOLD H., BERLIN SW

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETŰÖNTŐDE RÉSZV.-TÁRS.

Fiókok: Wien, Szt. Pétervár, Moszkva és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet és betűujdonságokból, rézléniákból, vignettákból és a t. o Legnagyobb választék orosz betűkből. o Teljes nyomdai berendezések gépekkel és segédeszközökkel. o Szolid kivitel.

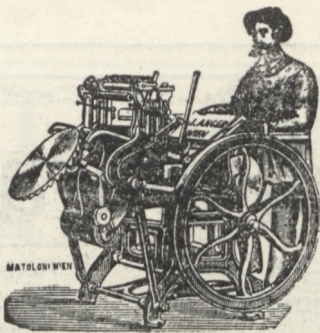

Vezérképviselők:

Pusztafi R. és társa, Budapest V, Akadémia-u. 8.
a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak.

Ne vásároljon semmiféle vágógépet !!

mielőtt erről szóló árjegyzéket nem hozatott Krause Károly lipcsei gyárából, vagy ennek képviselőjétől: Kaufmann Gyulától, Budapest, VII. ker., Kertész-utca 37. szám alatt.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

— MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE: —
Silberer fl., Budapest, Dob-u. 53.

KÖNIG ÉS BAYER

— fotocinkográfiai műintézete —

Budapest VII, Kazinczy-u. 32.

KLISÉK mindezenemű képes nyomtatványokhoz a legjobb kiállításban.

AUTOTÍPIA. ≡ KROMOTÍPIA.
≡ FOTOTÍPIA. ≡ FOTOLITO. ≡

— Házankluóli felvételek. —

Első magyar könyv- és könyomdai festék- és hengeranyag-gyár.

BERGER ÉS WIRTH

Gyártelep: Budapest IX,
Márton-utca 19. sz. alatt.

A cég törzsgyára: Lip-
csében (Németország).

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle színes festékek, kencék, bronzok a grafikai iparágak részére. Hengeröntő műhely lapos és körforgó gépekhez. Olcsóbb s jobb a házi öntésnél. »Patent«, »Viktoria« s »Bianca« hengeranyag koc-kázott és sima táblákban. ————— Telefon-szám: 56—64.

Fiókgyárak: Berlin, Barmen, Florenc, London, New-York, Páris, Szentpétervár.

REPRODUKÁLÓ MŰINTÉZET

WESZELY LIPÓT ÉS TÁRSA

KLISEK

BUDAPEST
V. Dorottya-utca 11.

AUTOTIPIA · FOTOTIPIA
KROMOTIPIA · FOTOLITO
MINDENMŰ RAJZOKAT

A LEGJOBB KIVITELBEN.

REIT & Co
HAMBURG

**DRUCKFARBEN
FABRIKEN**

Főraktár és iroda:
MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Súlyom-utca 13.

Lorilleux Ch. és Társa

a világ legrégibb és legnagyobb nyomdai, könyomdai
és könyvkötészeti festékek gyára Budapesten.

Az 1889. és 1900.
párizsi világkiállításokon
versenyben kívül jury-tag.

GYÁR: BUDAFOKON

BUDAPEST MELLETT. ☎ TELEFON-SZ. 57-58.
11 gyár és 40 lerakat az egész világon.

Grand Prix:
St.-Louis 1904,
Löttich 1905, és
Milano 1906.

Festékek a kő- és könyvnyomdai, könyvkötészeti, valamint az
összes grafikai szakmák részére. Másoló-festékek. Arany- és ezüst-
festékek. Kencék. Hengeranyag és azok öntése. Preparált papiro-
könyomdák részére.

Alapítva az 1818. évben.

Alapítva az 1818. évben.

Iroda és raktár: IV. ker., Ferenc-József-rakpart 27. sz.

Bélyegző-metszés.
Mechanikai műhely.
Galvanoplasztika.

Ólomzár-gyártás.
Tomöntöde.
Rézlénia-gyártás.

Első magy. betűöntöde

□ részvény-társaság □

Budapest VI, Dessewffy-utca 32. sz.

Telefonszám 23—70.

Dús raktárt tart folytonosan magyar, német,
tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből,

körzetekből, rézlénialakból és kizárásokból,
továbbá a legkülönfélébb ékezetekből és
egyéb nyomdai felszerelvényekből. Egész
nyomdai berendezések jutányos áron és
□ gyorsan fogantatosíthatnak. □

UJDONSÁG!

UJDONSÁG!

Egyetemes tabella-alapzat

Cartell és Bandóner szabadalmak.

